

Växtkomposition med verksamhetsanknytning, till rabatt i offentlig miljö

Plant design with business connection, to border in the public environment

Sophie Hamilton

Växtkomposition med verksamhetsanknytning, till rabatt i offentlig miljö

Plant design with business connection, to border in the public environment

Sophie Hamilton

Handledare: Arne Nordius, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering, förvaltning

Examinator: Anders Folkesson, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering, förvaltning

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Kurstitel: Kandidatarbete i trädgårdsdesign

Kurskod: EX0798

Program/utbildning: Trädgårdsingenjör:design - kandidatprogram

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2016

Omslagsbild: Sophie Hamilton

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: *Växtkomposition, entrérabatt, offentlig miljö, verksamhetsanknytning, symbolik, funktion, värde*

Allt bildmaterial är skapat av författaren själv, om inget annat framgår

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Förord

Arbetet har vuxit fram stegvis och krävt tid för reflektion i sin utveckling. Jag vill tacka min handledare Arne Nordius som guidat mig genom denna process och hjälpt mig genom synpunkter och nya infallsvinklar som drivit arbetet framåt.

Jag vill även tacka alla som stått mig nära under denna tid och som på olika sätt hjälpt mig till att genomföra detta arbete.

Göteborg 2016

Sophie Hamilton

Sammandrag

Syftet med studien var att utifrån platsens förutsättningar undersöka hur en rabattkomposition kan representera och spegla en verksamhet. Målsättningen var att skapa tre växtkompositioner som bygger på koncept utifrån verksamheternas innehåll som utvärderas och diskuteras. Den första frågeställningen var: Med vilka växtkaraktärer, växter och kompositionsprinciper kan man gestalta HDK:s entrérabatt för att knyta an till och spegla de tre kandidatprogrammen: Keramikkonst, Textilkonst och Design? Den andra frågeställningen var: hur påverkar de olika växtkompositionerna rabattens funktion och värde?

Metoderna som använts för att behandla syfte och frågor har varit: platsstudie, litteraturstudie och designprocess. Platsstudien beskrev platsen och litteraturstudien beskrev ämnet växtkomposition samt presenterade verksamhetens innehåll med de olika programmen. Dessa studier har stått som grund för designprocessen där resultaten arbetats fram. Ett koncept bestående av några nyckelord beskriver programmen som speglas med växtkaraktärer och komposition.

Programmen har därefter presenterats i varsitt gestaltungsförslag där växter och komposition beskrivs med en växtförteckning, illustrationsplan, vyer och årstidsdynamik. Här beskrivs även rabattens funktion och värde. I keramikkonsten framträdde rumsligheten som en viktig aspekt där växter med sluten yta och arkitektonisk tydlighet var framträdande. I textilkonstens gestaltning betonades växternas sammanvävande egenskaper och olika färgspektrum. Designprogrammet avspeglades med tydliga och enkla former och växtkaraktärer där växter placerats inom avgränsade ytor som i ett mönster.

I den avslutande diskussionen reflekteras resultaten, metoder och slutsatser. Diskussionen visar på val som gjorts i arbetet och lett fram till det slutliga resultatet.

Abstract

The Objective of the study was, that based on site conditions examine how a border composition can represent and reflect a business. The goal was to create three plant compositions based on concept from the operations content that is evaluated and discussed. The first question was: With which growing characters, plants and composition principles can you portray HDK admission boarder to connect with and reflect the three bachelor programs: Ceramic Art, Textile Art and Design? The second question was: how do the various plant compositions affect the borders function and value?

The methods used to treat the purpose and questions have been: location study, literature study and design process. The location study described the site and the literature study described the subject plant composition and presented the business content with the various programs. These studies have been the basis for the design process where the results worked out. The results consisted of a location analysis where different site conditions could be identified and a program concept where a summary of the content of programs outlined. A concept consisting of a few keywords describing the programs are reflected with plant characters and its composition.

The programs are then presented in separate design proposal where plants and composition are described with a plant list, illustration plan, views and seasonal dynamics. Here is also the borders function and value described. In The ceramic art spatiality emerged as an important aspect in which plants with closed surface and architectural clarity was prominent. In the textile art composition, plants with interlacing characteristics and different color spectrum were an important issue. The design program was reflected in clear simple shapes and growing characters where plants were placed within defined areas like in a pattern.

In the final discussion results, methods and conclusions were reflected. The discussion shows the choices made at work who led to the final result.

Sidnr.	Innehållsförteckning
7	1. Inledning
7	1.1 Bakgrund
7	1.2 Syfte/målsättning
7	1.3 Frågeställningar
7	1.4 Avgränsningar
7	2. Metod och material
8	3. Plats och litteraturstudie
8	3.1 Växtkomposition
8	3.2 Platsbeskrivning
11	3.3 Högsolan för design och konsthantverk (HDK)
12	3.4 Programbeskrivning: keramikkonst, textilkonst och design
12	3.4.1 Keramikkonst
12	3.4.2 Textilkonst
13	3.4.3 Design
14	4. Resultat
14	4.1 Platsanalys
16	4.2 Programkoncept
17	4.3 Keramikkonst
17	4.3.1 Koncept
17	4.3.2 Arbetsprocess
19	4.3.3 Gestaltungsförslag
25	4.4 Textilkonst
25	4.4.1 Koncept
25	4.4.2 Arbetsprocess
27	4.4.3 Gestaltungsförslag
34	4.5 Design
34	4.5.1 Koncept
34	4.5.2 Arbetsprocess
36	4.5.3 Gestaltungsförslag
41	4.6 Funktion och värde
42	5. Diskussion
42	5.1 gestaltungsförslag
43	5.2 Metod
45	5.3. Vidareutveckling
45	5.4 Slutsats
46	6. Källförteckning

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Om man som gestaltare ska skapa en växtkomposition för en entrérabatt kanske man arbetar utifrån att den ska vara hållbar, skötselextensiv, intressant, funktionell och ge ett mervärde till platsen och dess användare. Man kan naturligtvis skapa en plantering med robusta växter som kräver minimal skötsel och som tillför platsen ett grönskande inslag som berikar denna, och på så sätt skapa en hållbar rabatt. Men om man dessutom vill spegla verksamheten innanför byggnadens väggar med rabattens innehåll, och med den fungera som verksamhetens ansikte utåt så krävs ytterligare arbete med kompositionen. En växtkomposition med dessa extra kvalitéer skulle kunna ge ett mervärde till både platsen, verksamheten och dess användare och genom det bidra till en större hållbarhet vilket är en viktig aspekt i dagens samhällsutveckling.

Hur man kan gå till väga för att skapa denna koppling har jag tänkt undersöka. Efter en kurs på Högskolan för design och konsthantverk(HDK) i Göteborg, där vi bland annat skulle ta fram ett växtkompositionsförslag till skolans entrérabatt blev jag intresserad att jobba vidare med dessa frågor förlagda till denna plats.

Hur kan man använda växter som byggstenar för att skapa en hållbar och intressant entrérabatt och med hjälp av deras utseende och placering spegla innehållet av några av skolans program och kan detta bidra till något mervärde till platsen, verksamheten och dess användare.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien var att utifrån platsens förutsättningar undersöka hur en rabattkomposition kan spegla och representera en verksamhet. Målsättningen var, att skapa tre växtkompositioner som bygger på koncept utifrån verksamhetens innehåll som utvärderas och diskuteras.

Frågeställningarna var:

Med vilka växtkaraktärer, växter och kompositionsprinciper kan man gestalta HDK:s entrérabatt för att knyta an till och spegla de tre kandidatprogrammen: Keramikkonst, Textilkonst och Design?

Hur påverkar de olika växtkompositionerna rabattens funktion och värde?

1.3 Avgränsning

Studien utförs från befintlig plats och begränsas till existerande rabattytor. Inom programmet design speglas endast grafiskdesign och mönsterdesign i kompositionen.

2. Metod och material

Studien har genomförts genom platsstudie, litteraturstudie och designprocess. Platsstudien gav information om den fysiska utformningen och gav en grund till platsens förutsättningar och användningsområden. Litteraturstudien gav information om innehållet i verksamheten och programmen som skulle användas till den nya utformningen. Här hämtades litteratur framför allt från HDK:s hemsida men också från litteratur som beskrev materialen och processer i de olika programmen. Även en studie av växtkomposition gjordes för att ge en generell förståelse av ämnet. Här användes litteratur från bland andra Catherine Dee(2001) och Nick Robinson(2004). Det insamlade materialet från platsstudien och litteraturstudien ligger till grund för designprocessen där arbetets syfte undersöks.

Arbetet började med att göra en platsstudie där platsen inventerades och mättes upp. Detta följdes av en plastanalys där marknivåer, rörelser, möten, ljusförhållanden och upplevelse studerades. Delar av denna platsstudie och analys är hämtade från tidigare kurs på HDK. Efter studien av den fysiska platsen påbörjades en litteraturstudie av verksamhet, program och ämnet växtkomposition. Med detta som bakgrund utarbetades ett koncept för varje program bestående av några nyckelord samt avspeglade växtkaraktärer och komposition. Utifrån koncept arbetades gestaltungsförslag fram för de tre programmen där växter och komposition visualiserades. Kompositionerna och dess funktioner beskrevs och diskuterades.

3. plats och litteraturstudie

3.1 Växtkomposition

Växter finns i en enorm variation, de har olika egenskaper och utseende och deras påverkan på vår miljö och vår användning och upplevelse av dem är stor. Sammansättningen av växtmaterial kan göras på många olika sätt utifrån olika utgångspunkter och med olika mål. Eftersom materialet är levande och föränderligt skiljer det sig från annan komposition som i till exempel måleri eller skulptur. Växter kan beskrivas utifrån färg, form, textur, storlek, linjer och yta men också efter hur de doftar, hur de känns vid beröring och ljudet av dem. De har således både visuella, funktionella, symboliska och sensoriska kvalitéer (Nick Robinson 2004). Enligt Nick Robinson (2004) kan Kompositionen av de inbördes olika växterna göras utifrån fem principer vilka är: Harmoni – kontrast, Balans, Betoning och accent, sekvens/rytm och skala.

Förutom växternas inbördes olika kvalitéer bidrar de även med kvalitéer och funktioner i ett större sammanhang. Nick Robinson (2004) skriver bland annat att växtdesign bidrar till att skapa mänsklig plats och kan skapa visuell integration, symbolisk association eller klimatmodifikation (ibid). Detta kan göras genom att man med växtdesign kan integrera strukturer i miljön så att de blir mindre påtagliga eller att arbeta med symbolik i designen så att den får en djupare mening eller genom att introducera grön miljö där det tidigare varit en grå (ibid).

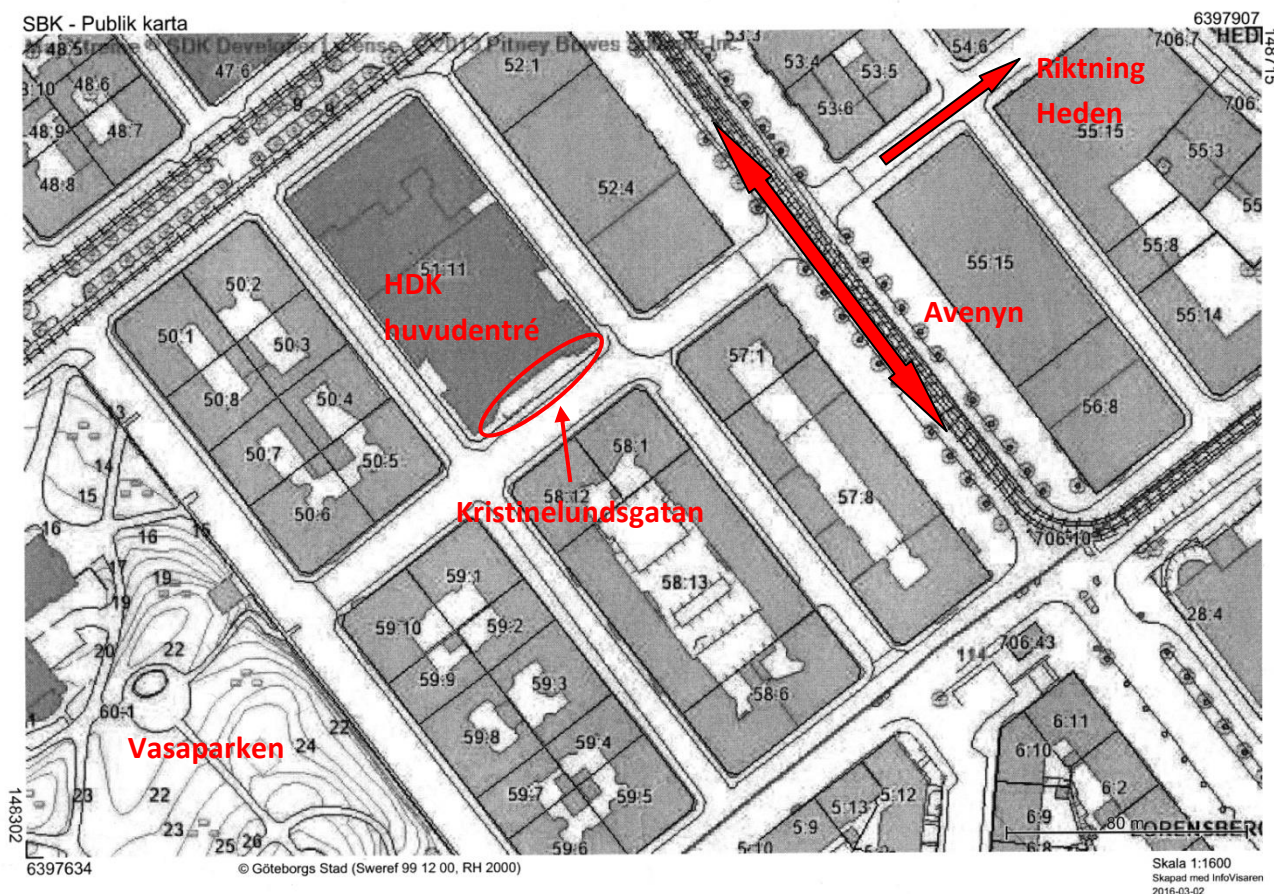
När man skapar en växtkomposition till en plats är det viktigt att ta hänsyn till platsen, människorna som använder den och de aktuella ståndortsbetingelserna som råder här för att gestaltningen ska bli meningsfull och hållbar. Att utgå från begreppet Genius Loci det vill säga att utgå från platsens väsen och karaktär kan vara användbart i detta syfte. Förutom dessa aspekter menar Catherine Dee (2001) att en komposition även måste vara originell och inte endast utgå från till exempel sociala funktioner och vetenskaplig analys då den kan bli otillräcklig. Hon menar vidare att denna aspekt är speciellt viktig i en hållbarhets kontext (ibid). Ett sätt att ge kompositionen originella former och meningar kan vara att arbeta efter en metafor eller med symbolism (Dee 2001).

Även C.Th Sörensen ansåg att innehåll och budskap var en viktig komponent i en trädgårdsanläggning och denna aspekt ingick som ett konstnärligt krav som han förespråkade (Dunér 2001).

3.2 Platsbeskrivning

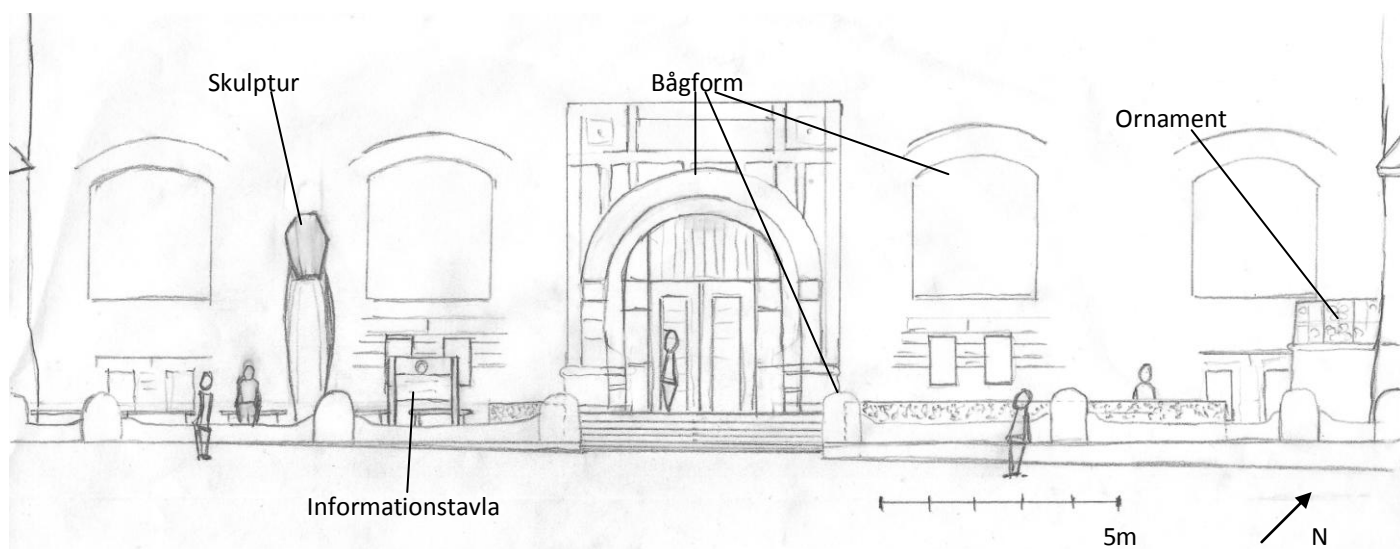
Högskolan för design och konsthantverk (HDK) ligger vid Kristinelundsgatan i de centrala delarna av Göteborg. Det närliggande området består av stenbebyggelse där det finns olika verksamheter, affärer, restauranger och bostäder. Området är trafikerat och här rör sig en hel del människor. Avenyn som är Göteborgs paradgata ligger nära och korsas av Kristinelundsgatan. De grönområden som finns i närheten är

Vasaparken och Heden. Vasaparken ligger vid Kristinelundsgatans sydvästra ände och består mest av träd och buskar samt gräsmatta. Parken används av många, här vistas till exempel barngrupper och personer som rastar hunden eller har picknick. Heden som ligger i andra änden av Kristinelundsgatan består till största delen av en grusplan men det finns även träd, buskar och lite gräsmatta. Här bedrivs det oftast olika former av bollspel men man använder också platsen till olika evenemang.

Karta över platsen(stadsbyggnadskontoret, Göteborgs stad 2016)

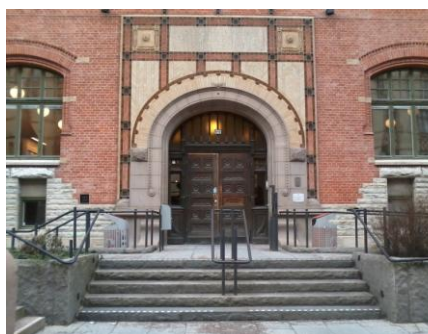
Byggnaden där HDK bedriver sin verksamhet är i jugendstil, den består av tre våningar och är byggd 1904. Det finns ornament kring entrén och andra tidstypiska detaljer där bland annat bågformen framträder som ett tydligt inslag i arkitekturen. Byggnaden är i rödbränt tegel och har en nedre del bestående av vit sandsten. Tak och fönsterinfattningar är av koppar. Byggnaderna runt platsen är även de byggda i sten och tegel. Kristinelundsgatan är trafikerad och fordon står parkerade uteder gatan. Det finns trottoarer på bägge sidor av gatan. HDK:s entré ligger omgärdad av en låg stenmur som även den har rundade former. Entrén ligger en bit in från gatan och en rumslighet bildas mellan gata och byggnad. Entrén ligger på en högre nivå än gatuplanet och man får gå upp för en trappa för att komma till dörren. Det finns även en ramp att gå uppför som går runt en rabatt. Entrérummet består av tre nivåer: gatuplan, mellanplan och entréplan. På entréns sydvästra sida finns en informationstavla, en skulptur och en liten rabatt. På entréns nordöstra sida finns rampen och den större rabatten.

Vy av entréområdet utanför HDK

Vy mot syd-väst där man skymtar vasaparken

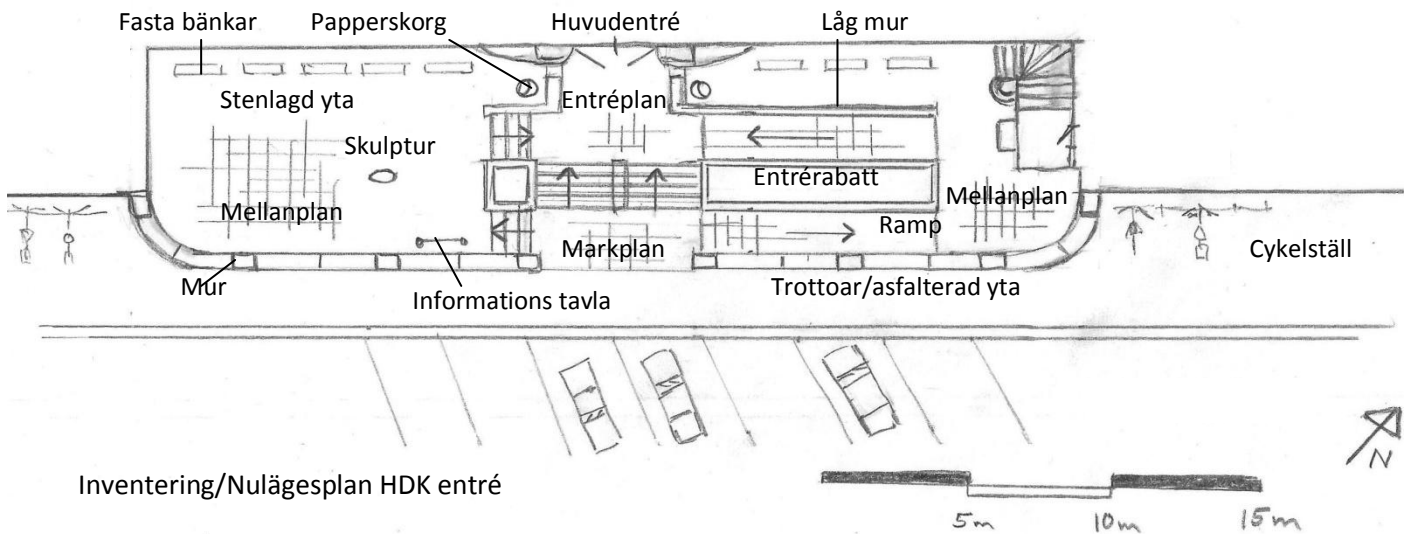

HDK:s huvudentré vy från Kristinelundsgatan. Byggnad av rött tegel, sandsten, granit med bågformad entré och fönster – Jugend stil. Trappa i granit och ledstänger av svartmålat stål.

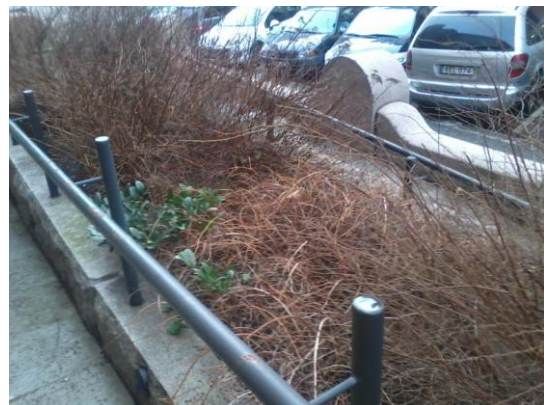

Vy mot nord – öst där Kristinelundsgatan korsar Avenyn och slutar vid heden. Markbeläggning av sten på hela ytan i entréområdet

Högskolan för design och konsthantverk

Vy från HDK:s entré, mot byggnaden mitt över gatan i rött och gult tegel med fasadutsmyckningar, balkonger och fordon på gatan.

Befintlig planteringsyta med olika mindre buskar. Omgärdad av mur i granit med Ytermått 8x1,70m.

3.3 Högskolan för design och konsthantverk(HDK)

HDK grundades 1848 då ett behov av en ny yrkeskategori uppstått vid övergången från hantverk till industri (HDK historia2014). Mönsterritare behövdes inom konstindustrin och frihandsteckningen var central i utbildningen(ibid). Skolan införlivades med Göteborgs Universitet 1977 och var Sveriges första konstnärliga fakultet(ibid). Dagens skola grundar sig på en stark tradition men utvecklas ständigt(HDK idag 2014). HDK har designutbildningar, konsthantverksutbildningar samt lärarutbildningar, eleverna uppmuntras till kreativitet i kombination med ansvar där man vill eftersträva yrkesskicklighet och socialt engagemang(ibid).

3.4 Programbeskrivning: Keramikkonst, textilkonst, design

För att få en uppfattning om vad de olika programmen innehåller och hur man arbetar med materialen följer här information om utbildningens innehåll, beskrivning av verk från examensutställningar, materialens egenskaper, hantverk och processer samt upplevelsen av materialet. Materialet är hämtat från HDK:s hemsida och från litteratur om de olika ämnena samt författarens egna iakttagelser.

3.4.1 Keramikkonst

Konstnärligt kandidatprogram i keramikkonst är en treårig konstnärlig utbildning på 180 högskolepoäng(HDK keramikkonst - grundnivå 2015). Man utforskar lera som material och medium och utvecklar idéer och uttryck i den konstnärliga gestaltningen(ibid). Olika tekniker och processer undersöks och målet är att eleven ska utveckla sitt konstnärliga språk samt att bli förtrogen med materialet(ibid). Under utbildningen har den studerande tillgång till verkstäder både i lokalerna i Göteborg men även en ugnspark med vedeldade ugnar på Nääs(ibid). Teknik, materialbaserade kurser och gestaltningskurser varvas med egna projekt(ibid).

Verken från examen utställningen(HDK examensutställningar keramikkonst – grundnivå 2015) visar på en stor variation i uttryck och arbetssätt med den gemensamma faktorn att materialet är keramiskt. Elevenna behandlar på olika sätt för dem aktuella aspekter av samtiden och gestaltar och visualiserar detta uttryck genom materialet. Vad som ytterligare är gemensamt i gestaltningarna är att deras verk är tredimensionella och att de förhåller sig till en rumslighet(ibid).

Det keramiska materialet består av lera som är uppblandat med vatten, som gör den plastisk och med olika ämnen som till exempel järnoxid och kalciumoxid, som påverkar dess färg(Forslund 1974). Lera kan vara vit, röd gul eller grå(ibid).

Leran kan formas genom olika metoder så som drejning där man med händerna formar materialet på en roterande skiva eller genom ringmetoden där man bygger upp ringar av lera som läggs på varandra eller genom fri skulptering av materialet(ibid).

Leran går genom olika torkprocesser och kan glaseras och dekoreras för att sedan brännas och gå från ett formbart material till ett hårt och hållbart material(ibid).

Upplevelsen av lera och keramik varierar beroende på vilket tillstånd materialet befinner sig i och hur det är utformat. Lera kan kännas mjuk och formbar i sitt plastiska tillstånd medans den efter bränning känns hård och oformlig. Ytskiktet kan vara matt eller glansig och ha olika färger och mönster. Lera har använts i gamla kulturer och används idag både som konstföremål, byggmaterial och bruksföremål(ibid).

3.4.2 Textilkonst

Konstnärligt kandidatprogram i textilkonst är en treårig konstnärlig utbildning på 180 högskolepoäng(HDK textilkonst - grundnivå 2015). Utbildningen undersöker textila material och metoder och har som mål att ge eleven en stark egen konstnärlig identitet som kan uttryckas i mediet och dess processer(ibid). Eleven uppmuntras till att utforska textilens möjligheter i uttryck och gestaltning samt i dess relation till omvärlden(ibid). Elevenna har tillgång till olika typer av verkstäder. Kurserna bedrivs utifrån tematiska frågeställningar som kombineras med materialkunskap och teknikträning(ibid).

Examensutställningarna (HDK examensutställningar textilkonst 2015) visar på verk gjorda i textila material men vissa innehåller även inblandning av teckning och text. Verken är både två och tre dimensionella i sin natur, där de sistnämnda förhåller sig till den befintliga rumsligheten. Färgerna har en framträdande roll liksom de olika texturerna och materialets sammanbindande egenskaper i till exempel stygn och maskor mm. och arbetena präglas alla av ett stark konstnärligt uttryck.

Det textila materialet består av fibrer som är töjbara och därmed spinnbara. De kan vara naturliga och utvinnas från bomull, lin, hampa och silke eller syntetiska(Wiklund 1984). Fibrerna har olika strukturer och kan vara vågiga, raka, grova eller tunna och har ett luftskikt omkring sig, en så kallad garnvolym(ibid). Materialet är starkt och har förmåga att hålla värme och brukar bearbetas genom kardning och spinning(ibid). Man kan använda materialet i olika hantverk som till exempel: stickning, brodering, knyppling eller vävning(ibid). Textilier kan färgas i olika kulörer och finns i en mängd nyanser(ibid). Vanligtvis används materialet till kläder och hushålls textilier men även till konsthantverk och olika produkter.

Textil kan upplevas olika beroende på skillnader i fibrernas grovlek, dess textur, struktur och färg. Upplevelserna är ofta taktila och baserade på hur materialet känns vid beröring. De kan uppfattas som rustika eller exklusiva beroende på fiberstruktur och tunga eller lätta beroende på graden av dess transpirans eller luftighet.

3.4.3 Design

Konstnärligt kandidatprogram i design är en treårig konstnärlig utbildning på 180 högskolepoäng(HDK design - grundnivå 2016). Utbildningen är inte uppdelad i linjer, studenterna läser tillsammans och väljer under andra och tredje året kurser som de profilerar sig inom. Man studerar rumsgestaltning, produktdesign och visuell kommunikation och stor vikt läggs vid förhållningssätt, process och konstnärligt gestaltande(ibid). Under det första året studerar eleverna metoder och verktyg som används inom de olika områdena och här läggs stor vikt vid att skissa med enkla material(ibid).

Examensutställningens bilder(HDK examensutställning design - grundnivå 2015) visar upp en mängd olika material och ämnes områden. Här visas produktdesign, rumsdesign, mönsterdesign och grafisk design. Uttryck som både är tvådimensionella och tredimensionella. Många är konceptuellt framtagna medans andra förhåller sig till en mer traditionell linje. Arbetena präglas av ett utforskande engagemang där bakomliggande tanke och dess kommunikation till andra har stor betydelse.

Design är inte bundet till ett material på samma sätt som Keramik och textil är, här kan man arbeta inom olika discipliner som använder sig av olika material. Inom området design förhåller man sig istället till process, relation till mänsklighet och ansvar utifrån de olika områdena: produkt design, grafiskdesign, mönsterdesign och rumsdesign(HDK design - grundnivå 2016). På grund av den stora varieteten i material och form ämnet har kommer endast den grafiska designen och mönsterdesignen att beröras här.

Den grafiska designen och mönsterdesignen utvecklas genom ett skissarbete med papper och penna som medium och kommuniceras på en tvådimensionell yta. Man kan arbeta med mönster, upprepning, raster, tydlighet, förenkling, abstraktion, färgteman eller svartvita teman(Bohman & Hallberg 1996).

Grafisk design kan användas i utformning av till exempel textilier, tapeter, böcker, och andra typer av informativt material som ska kommuniceras. Det kan handla både om dekorativ eller informativ karaktär(ibid). Upplevelsen av denna typ av design är i första hand visuell utifrån komposition av linjer former och färger(ibid).

4. Resultat

4.1 Platsanalys

För att hitta platsens funktion och karaktär har en analys av platsen genomförts där platsens karaktär, fysiska miljö, funktion och omgivning undersökts eftersom även dessa komponenter kommer att påverka gestaltungsforöslagens utformning.

Rumslighet

Platsens rumslighet kan beskrivas som relativt sluten och begränsas av byggnaderna som omgärdar den. En viss öppenhet ges via Kristinelundsgatan som går längsmed platsen och ger vyer åt två håll, dels mot vasaparken och dels mot avenyn och heden. Den största öppenheten är annars uppåt mot himlen dit sikten är fri.

Formspråk

Platsens formspråk präglas av både statiska och kantiga former men har även inslag av organiska och mjuka former. Gatans rutnätsmönster och byggnadernas placering utefter detta bidrar till linjära och kantiga former medans detaljer och utsmyckningar på byggnaderna bidrar med mjukare former. Kantighet finner man också i rabattens uppbyggnad och i stenläggningens rutmönster. De mjuka formerna representeras främst i rundade detaljer i byggnaderna så som: dörrportal, fönster, mur, skulptur och takform men även i mindre detaljer som utformning av räcken och detaljer på fasader.

Kulturhistoriskt sammanhang

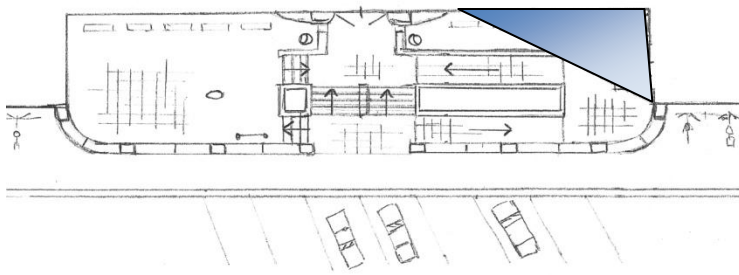
Platsen förmedlar en koppling till historien och ger en känsla av sekelskiftets (1800/1900-tal) samhälle via byggnaderna. Speciellt andas byggnaden där HDK har sina lokaler en tydlig tids och stiltillhörighet genom dess jugendstil, som karaktäriseras av ett mjukt och organiskt formspråk hämtat från naturen.

Växtlighet och material

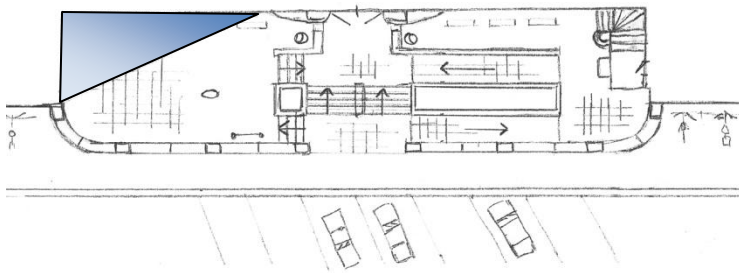
Platsen ger också en koppling till dagens tid speciellt i form av skulpturen, soptunnorna, informationstavlan, kod - displayen vid entrén, belysningen och räckena runt rabatt och trappa samt markbeläggning och tillgänglighetsaspekten i form av rampen. Skulpturen visar också på att det finns någon slags form av konstnärligt intresse eller aktivitet vid platsen. Det gröna inslaget av växter är mycket begränsat och finns endast i de mindre rabatterna vid entrén. Det befintliga materialet består av några mindre buskar och plats för sommarblommor. Det saknas vintergrönt material. Planteringen tillför ett visst upplevelsevärde men platsen domineras av den hårdgjorda ytan. Gaturummet som gränsar till platsen har inga gröna inslag utanför skolan, men kan ses på håll i Vasaparken, Avenyn och Heden.

Fysisk miljö

Platsen ligger i stadsmiljö och präglas av denna beträffande ljud, ljus, trafik av både människor och fordon, och dess klimatpåverkan. Göteborg ligger i zon två om man tittar på zonindelningsskartan (Hansson 2004), men på grund av stadens påverkan kan man snarare räkna platsen till att befinna sig i zon ett. Detta medför att man har stor frihet att välja växter som kan klara sig här. Platsen ligger inte utsatt för vind och har sol största delen av dagen under sommartid. Vintertid står solen lägre och medför att delar av platsen bara har sol under eftermiddagen. Jorden som finns på platsen idag består av matjord men den kan lätt bytas ut eftersom den finns i begränsade utrymmen och kan anpassas efter växternas krav.

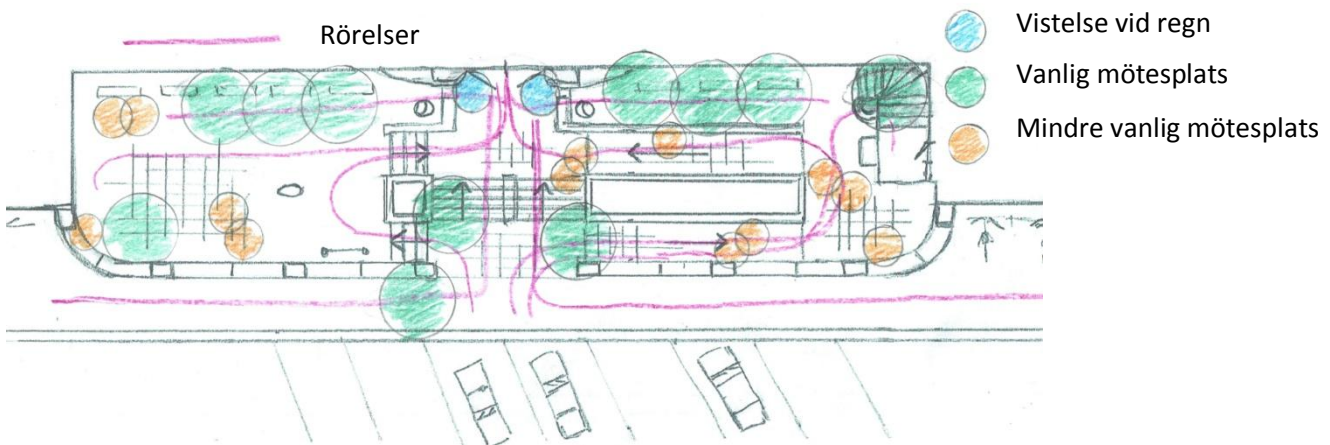
Skugga på
morgonen
(genomsnitt, vår)

Skugga på
eftermiddag
(genomsnitt, vår)

Funktion

Eftersom hela platsen är stenlagd kan man röra sig över hela området. Här finns bänkar utefter husväggen som erbjuder sittplatser men även muren som avgränsar platsen mot gatan kan användas till att sitta på. Platsen används av elever och besökare till biblioteket som finns i byggnaden. Skolan ger även öppna föreläsningar så platsen kan användas även av de som inte är studerande. Eftersom det finns ett Café inne i byggnaden används platsen ofta till att fika och träffas på när det är bra väder. Platsen mellan entrén och gatan ligger i tre olika nivåer och förbinds med trappor och ramper. Platsen används också till skolans aktiviteter och i festsammanhang.

Platsen gränsar till Byggnaden där HDK har sina lokaler och till gaturummet som avgränsas med en låg mur. Platsen som ligger på en högre nivå än gatuplanet utgör på detta sätt en tröskel och har en viktig funktion i att binda samman ute med inne samt att den utgör en viktig mötesplats. Den kan användas till att stanna till vid och reflektera över vad man gjort och upplevt och vad man ska ta sig för härnäst(Dee 2001). Denna plats blir på så sätt en plattform för vidare aktiviteter antingen ute i stadsrummet eller inne i byggnaden.

Efter ovanstående analys framträder olika värden som är kopplade till platsen, vilka kan vara byggnadernas historiska koppling och olika stildetaljer men också platsens läge i staden. Det finns också ett värde i skolans utbildnings innehåll som förankrar platsen i miljön. Dessutom är platsen värdefull för att koppla samman den inre miljön med den yttre och utgör en viktig mötesplats.

4.2 Programkoncept

Efter information om programmens innehåll och dess material, hantverk och process har följande slutsatser dragits som står till grund för koncepten:

De olika programmen förhåller sig alla till materialen de arbetar med. Studenterna förhåller sig till sitt medium och utifrån detta skapar de olika verk som förmedlar och uttrycker någon viktig aspekt av samtiden tolkade genom deras erfarenheter och personliga uttryckssätt. Eftersom dessa ämnen och uttryck är mycket olika kommer inte de enskilda idéerna bakom verken beskrivas i växtkompositionerna då det blir för komplext. Fokus ligger istället på att förmedla strävan till det individuella uttrycket, materialiteten, hantverket och processen i varje program.

Eftersom programmen är breda i sina ämnesområden har vissa element inte tagit lika stor plats i koncepten och visualiseringarna medans det kommit mer fokus på andra. I programmet design har endast den Visuella kommunikationen valts att skildras med fokus på grafisk design och mönster design.

Koncepten består av nyckelord som karaktäriserar keramikkonst, textilkonst samt design och av växter och komposition som speglar dessa. Förutom nyckelord och speglade växtkaraktärer och komposition kommer även platsens förutsättningar räknas med i konceptet vilket kommer att påverka gestaltningens utformning.

Sammanfattningsvis kan keramikkonst beskrivas som tredimensionell, formstark och rumslig; Textilkonsten med färger, texturer och maskor och design(grafik och mönster design) karaktäriseras av förenkling, mönster och raster. I alla program läggs stor vikt vid den individuella konstnärligheten och dess uttryck.

Fakta till växtbeskrivningar har hämtats ur följande böcker och kataloger: Perenner(Hansson 2008), blommor och buskar(Persson 2008), allt om trädgård(Hansson 2005), trädgårdens golv, vår trädgårdsbok(Kvant, Palmstierna 2004), hallbergs plantskola(Nossebro 2013-2014), Splendor plant(2016), Sävve plantskola(2015).

4.3 Keramikkonst

4.3.1 Koncept

Nyckelord keramikkonst

Formbart - o formbart, mjukt – hårt
process från ett tillstånd till ett annat,
massa/volym/kropp/sinnlighet/hantverk
glans/glasyr – matt/torrt, (yta)
eld/värme(transformation)
Mjuk form - hårt material
Individualitet
Fysisk form i förhållande till rum

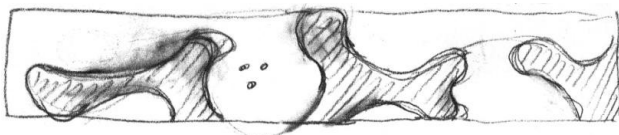
Växtkaraktärer och komposition

olika växtkaraktärer med kontraster – form, färg, storlek, textur, yta, komposition
perenner/lökväxter som förändras, en gradient där växter flyter in i varandra
Tydliga och solida former, arkitektoniska uttryck med solitärer/ formklippning
Glansig /matt yta och textur
varm färgton: rött, orange, gult/terrakottafärger, kraftfullhet
Skulptural form, hela former
Udda form, oväntade möten, fantasi
Dynamik/rumslighet

Förutom ovanstående kriterier kommer även hänsyn till platsens förutsättningar ifråga om ståndort, användning och karaktär att vägas in i utformningen. Fokus har lagts på att förmedla det tredimensionella, formstarka och rumsliga samt materialets formbarhet.

4.3.2 Arbetsprocess

Nedan följer skisser som beskriver olika egenskaper som karaktäriserar programmet keramikkonst samt principiella växtkaraktärer och kompositionsprinciper som beskriver detsamma.

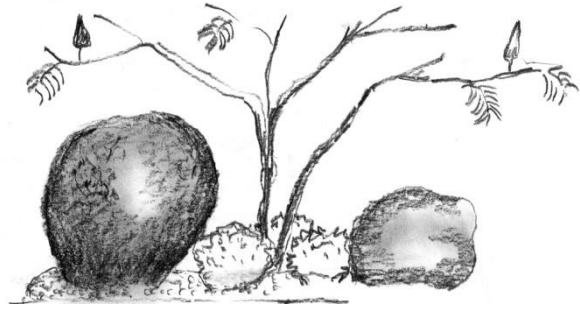
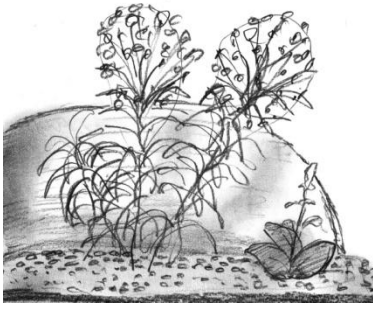
rumslig dynamik

Mjuka former, individualitet, kraftfullhet

Eftersom keramikkonsten oftast är tredimensionell och står i förhållande till rummet som den befinner sig i har det varit viktigt att hitta en rumslig dynamik i kompositionen, en stomme att bygga utifrån och i förhållande till. Dessa former skapar en rumslighet där andra uttryck kan visualiseras. Kompakta slutna former i monokroma färger kontrasteras av spretiga individer och starka färger. Olika karaktärer spelas mot varandra och ger utrymme för lek och fantasi i kompositionens uttryck.

Ett annat sätt att visa detta på skulle kunna varit att endast använda slutna skulpturala former som en massiv form. Man skulle till exempel använt sig av idegran klippt i olika former som bildat en skulptural form men för att även få med andra värden som keramiken har valdes inte denna väg.

Individualitet, kontrast i form, storlek, växtsätt och bladformer. plasticitet/formbarhet, kraftfullhet, slutna former.

Hantverksaspekten i formandet av det keramiska materialet har varit viktigt att visualisera i växtmaterialet och därför är formklippning av växtmaterial en viktig komponent i gestaltningen. Lik så det keramiska materialets transformering från ett formbart tillstånd till ett fast. Denna transformation tas bland annat upp i den perenna växtligheten som växlar från ett tillstånd till ett annat men också i färg som där färgnyanser visar på en förändring.

Kontrast och harmoni i färg

Varma färgtoner, gradient i placering och nyanser

Utifrån ovanstående resonemang och arbetsprocess har följande principiella växtkaraktärer och kompositionsprinciper tagits fram som beskriver programmet keramikkonst.

Växtkaraktärer: slutna former, formklippning, arkitektoniska karaktärer, kontraster i färg, textur storlek.

Kompositionsprinciper: dynamiska rumsligheter, sjok kontra solitärer, färgkontraster och harmonier.

4.3.3 Gestaltungsförslag

Växtförteckning

Lignoser

Berberis thunbergii 'Bonanza Gold'(häckberberis)0,5m, gulbladig, kuddformad

Taxus cuspidata var. 'Nana'(japanskdvärgidegran)0,5-1,5m, gröna barr, formklippt,

Rhus typhina 'Dissecta' (fliksumak)2-3m, flikiga blad, höstfärg, blomställningar

Perenner

Achillea millefolium 'Terracotta'(Röllika)70 cm, juni-sept, gulorange, vinterståndare

Achillea millefolium 'Waltther Funcke'(röllika)70cm, juni-sept, orangeröd, vinterståndare

Echinacea 'Tomato Soup'(PBR) (solhatt)80 cm, Juli-sept, röd, vinterståndare

Euphorbia characias 'Wulfenii'(törel)100cm, juni-juli, limegul, halvt vintergrön

Euphorbia polychroma(gulltörel)50 cm, maj-juni, gul, kuddformad

Kniphofia uvaria (fackellilja)80 cm, aug-sept, gul/orange

Lysimachia nummularia 'Aurea'(penningblad)10 cm, juni-aug, gula, gulbladig

Oreganum vulgare 'Thumb's Variety'(kungsmynta)20 cm, juli-sept, rosa, gulbladig, aromatisk

Stachys byzantina 'Big Ears'(lammöron)30cm, juni-juli, lilarosa, silvriga ludna blad

Lökväxter

Crocus vernus' Golden Yellow'(vårkrokus)10 cm, mars-april, gula

Fritillaria imperialis (kejsarkrona)100 cm, april-maj, orange

Tulipa 'Acuminata' syn. T.acuminata(spindeltulpan)50 cm, maj, gul/röd, smala kalkblad

Karaktärskvaliteér

formstark/kontrastfärg, kuddform

hantverk/kontrastfärg/kroppslig

formstark, färgstark, kraftfull

gradient, varm färg, föränderlig

gradient, varm färg, föränderlig

gradient, varm färg, föränderlig

Individuallitet/formstark

kontrastfärg/sjok/kuddform

individualitet, varm färg/föränderlig

Kontrastfärg/matta/småblad

sjok/kontrastfärg/små blad

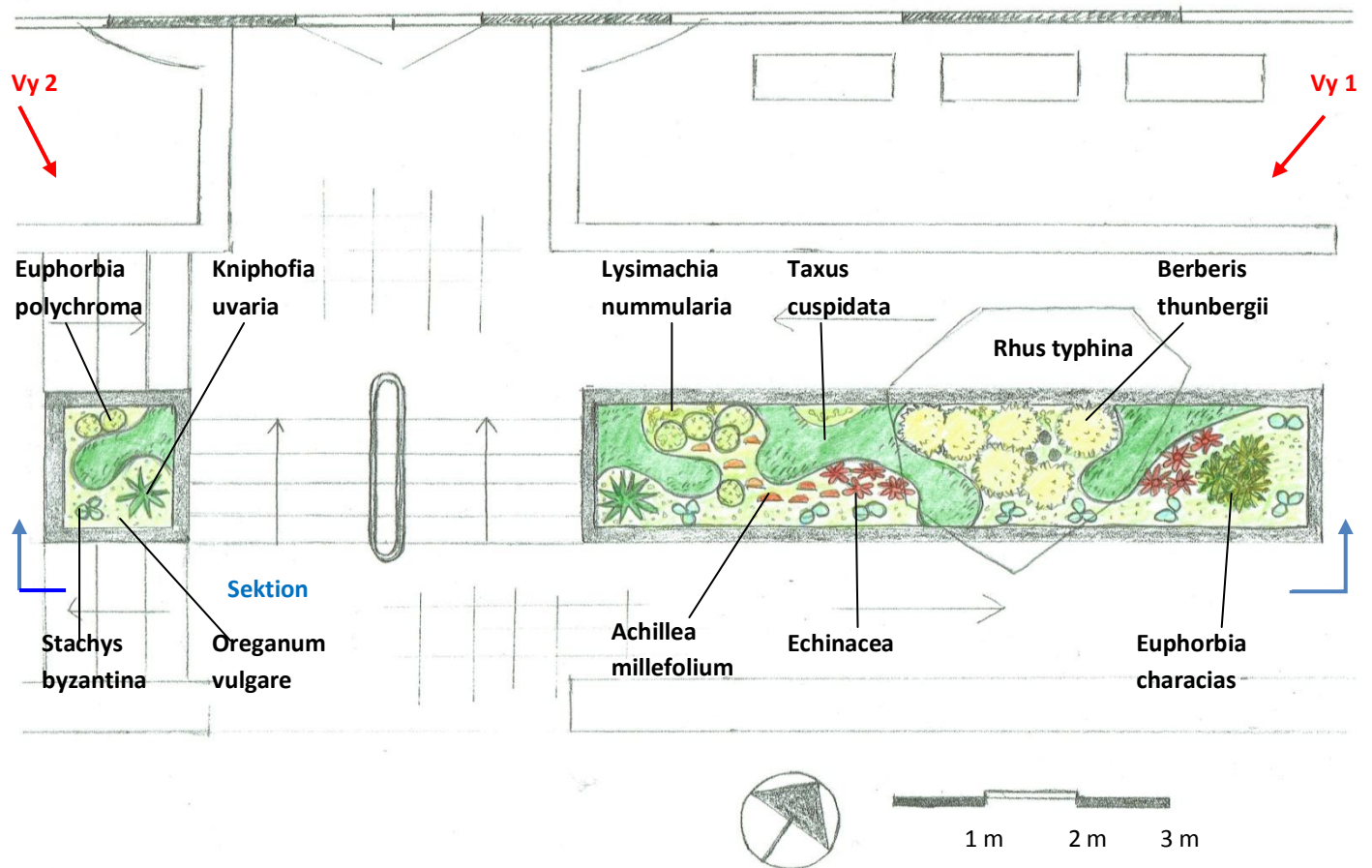
helablad/individuallitet

sjok, kontrast

individualitet, varm färg

Individualitet, säregenhet

Illustrationsplan 'Keramik'

Vy 1 (ej skalenlig)

Vy 2 (ej skalenlig)

Komposition

Kompositionen är utarbetad efter konceptets kriterier där tyngdpunkten har varit att knyta an till programmet keramikkonst och dess materialitet men även att ta hänsyn till platsens förutsättningar. Det centrala som alla keramikkonstnärer förhåller sig till är materialet lera och hur man kan arbeta med det och det är också det som präglat växtkompositionen. Volymen och den fysiska formen i rummet är det som gestaltningen bygger på. Kompositionen i sin helhet förhåller sig till platsen och dess användare. Fliksumaken ger genom sin höjd och krona skydd för sol och insyn om man sitter vid bänkarna invid husväggen, den harmoniserar även med skulpturen som finns på platsen i placering och höjd. Idegranarna intill trappan betonar entrén och bidrar även de till balans i kompositionen. De klippta idegransformerna är placerade och utformade för att ge dynamik och rumslighet i rabatten, de ger stommen i rabatten under hela året eftersom de är vintergröna. De flesta växterna har en sluten form med ett kompakt växtsätt och bildar volymer med en tydlig yta för att knyta an till lerans kompaktitet och slutenhet men här finns också några som visar på individualitet och säregenhet som till exempel characiastörel och fackellilja som relaterar till vikten av att utveckla den egna individuella konstnärligheten som betonas i utbildningen. Därtill finns det de växter som har som syfte att ge färg till rabatten och koppla samman till lerbränningsprocessen där leran går från ett mjukt tillstånd till ett hårt och hållbart material. Denna process av förändring genom värme står framför allt röllikan och den röda solhatten för. Det finns ytterligare en viktig komponent i kompositionen och det är sjoken av marktäckare som i sin karaktär och färg står som kontrast till de fysiska slutna formerna och de individuella växtkaraktärerna och som i denna egenskap lyfter fram dessa individer. Även berberiskloten har denna uppgift men de står också för den slutna formen. Formandet av leran är central därför har formklippningen blivit en viktig komponent i kompositionen. Förutom att de varma färgerna anspelar på bränningsprocessen så står de även i kontrast

till idegranens mörkgröna färg som lyfter fram dessa ännu mer. Denna kontrastverkan i färg kan man även se till idegranen och husets rödbrända tegelvägg.

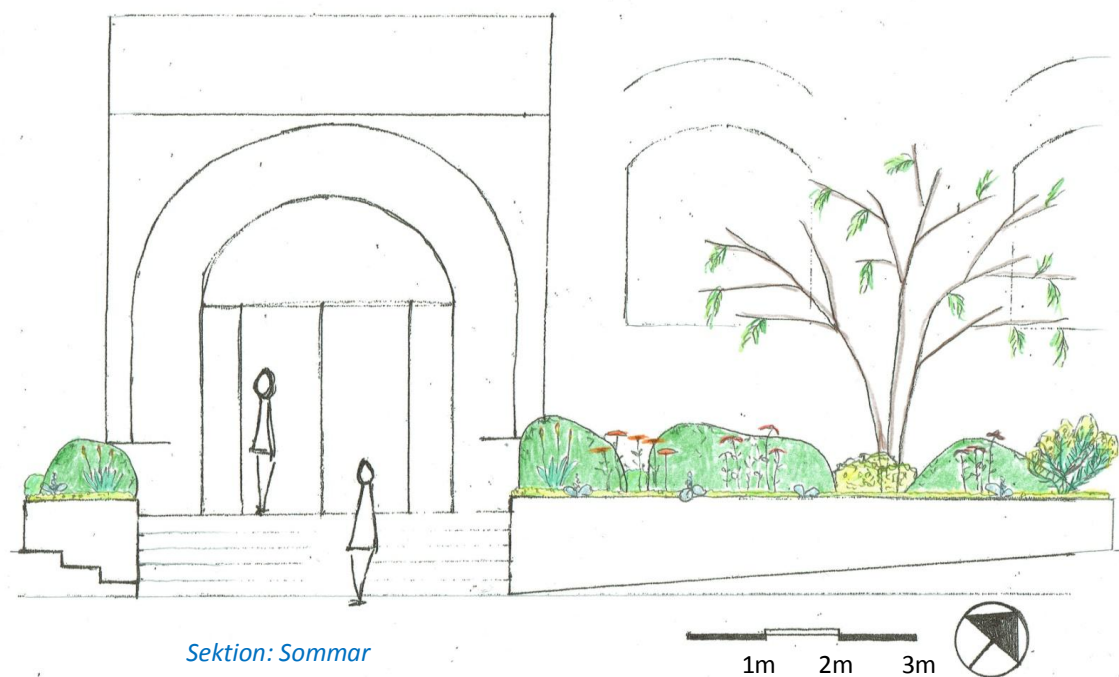
Årstidsdynamik

Här visas de framträdande växtkaraktärerna under de olika årstiderna sedda i sektion.

Vår: Lökväxter dominerar i färg, idegranens form och färg finns där som en stomme, gulltöreln lyser gul tillsammans med penningblad. Berberisen slår ut och det även fliksumaken. Characiastörelns blad står kvar.

Sommar: Kungsmyntan lyser gul och bildar en matta där lammöron, röllika och solhatt dyker upp ur. Characiastöreln blommar och fackelliljan går i knopp.

Höst: Röda färger i solhatt, röllika, fackellilja och fliksumak

Vinter: Dekorativa blomställningar på fliksumaken. Vinterståndare på röllika, solhatt och characiastörel. Idegranen behåller sin grönska och form.

4.4 Textilkonst

4.4.1 Koncept

Nyckelord

Trådar/fibrer/Sammanbindande/väv

2D/Mönster/yta/fält

Luftighet/taktil/böljande/lätthet

Värmande egenskaper

Individuellt uttryck - oväntade möten/ Hantverk, tradition, kultur

Färger

Växtkaraktärer och komposition

Växtkraft, slingrande, vävarväxter

vertikalkomposition, mönster, mattor, olika ytor/texturer

vindrörelse, luftighet, olika texturer, transparens

färg, ludenhet

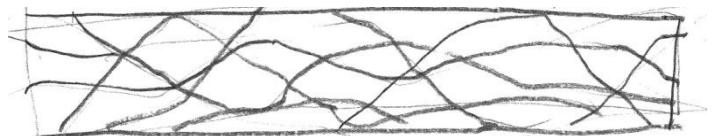
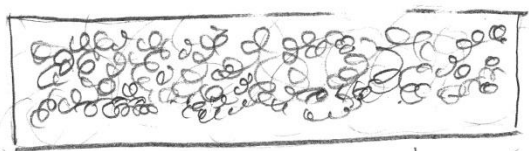
symbolik, natur kontra kultur

Olika färgspektra, toner

Förutom ovanstående kriterier kommer även hänsyn till platsens förutsättningar ifråga om ståndort, användning och karaktär att vägas in i utformningen. Fokus har lagts på att beskriva texturer, färger och den sammanbindande väven samt de taktila värdena.

4.4.2 Arbetsprocess

Nedan följer arbetsprocessen som lett fram till några principiella växtkaraktärer och kompositionsprinciper som kan spegla och beskriva programmet textilkonst.

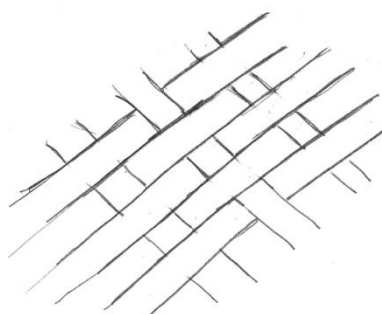
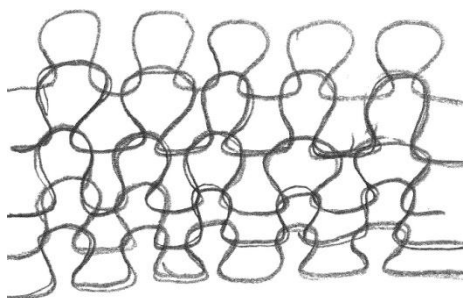
textil textur

Den textila texturen kan se ut på olika sätt. Fibrerna i materialet har olika egenskaper och utseenden. Texturerna och sammanfogningen av dessa bildar olika mönster som har använts som inspiration till växtkompositionen både i fråga om växtval och i komposition. För att på ett så tydligt sätt som möjligt visa på dessa egenskaper användes spaljéer i vilka växterna kunde bilda en vertikal väv. Här framgår även materialets slingrande och sammanbindande/starka egenskaper.

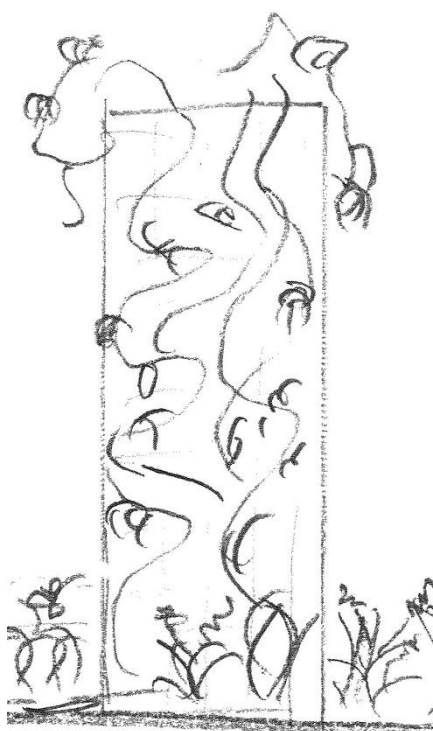
Under arbetets gång undersöktes olika sätt att utforma spaljéerna på. Ett alternativ hade till exempel varit att forma dessa mer dynamiskt i rundade former, som förstärkte slingerväxternas karaktärer och växtsätt men eftersom syftet var att visa upp växternas egenskaper valdes detta bort då konstruktionen kunde överskugga och dominera gestaltningen för mycket. Ett annat alternativ skulle varit att använda spaljén till att skapa en större rumslighet av platsen som var lockande men eftersom även detta skulle bli mer rumskonstruktion än ett framhävande av växternas karaktärer valdes även detta bort.

En annan väg att gå skulle kunna vara att visa dessa egenskaper och kvalitéer genom att visualisera detta genom växter som komponeras i ett slingrande mönster på marken, men eftersom detta mer skulle handla om att använda växter i ett mönster och inte visa upp växtkvalitéernas egna egenskaper valdes detta alternativ bort.

Ytterligare ett sätt att visualisera textil på kan vara att använda sig av växtväggar som placeras på rabattytorna likt spaljeerna, och i dessa skapa mönster likt trådar på en ryamatta men detta alternativ valdes bort eftersom konstruktionen av växtväggarna blir för dominerande i gestaltningen och att den slingrande egenskapen inte framträder lika tydligt.

Sammanbindande tekniker

Vertikal väv

Nyanser och kulörer

Färger och taktila kvalitéer har stor betydelse av upplevelsen av det textila materialet och därför har det varit viktigt att spegla detta med hjälp av växters färger och material. Speciellt viktig för att skildra den taktila upplevelsen har varit att använda växtmaterial som rör sig i vinden.

Luftighet, taktila egenskaper, diversitet

Utifrån ovanstående resonemang och arbetsprocess har följande principiella växtkaraktärer och kompositionsprinciper tagits fram som beskriver programmet textil.

Växtkaraktärer: slingrande egenskaper, olika texturer och färger samt taktila egenskaper.

Kompositionsprinciper: färgharmonier och kontraster, flytande gränser i en strikt inramning, vertikal väv.

4.4.3 Gestaltningförslag

Växtförteckning

Lignoser

Clematis Atragene-Gruppen 'Blue Tapers' E (klematis 'Blue Tapers') 2-3m, april-maj, mellanblå
Clematis Atragene-Gruppen 'Riga' E (sibirisk klematis) 2-3m, april-maj, vita
Clematis Atragene-Gruppen 'Violet Purple' E (klematis 'Violet Purple') 2-3m, april-maj, violett
Clematis tangutica (gullklematis) 3m, juli-sept, gula
Clematis Viticella-Gruppen 'Alba Luxurians' (klematis 'Alba Luxurians') 2,5m, juli-sept, vit/grön
Clematis Viticella-Gruppen 'Royal Velours' (klematis 'Royal Velours') 2m, juli-sept, purpurröda
Clematis Tidiga Storblommiga-Gruppen 'Köningskind' (Klematis 'Köningskind') 2m, maj-okt, blå
Hedera Helix 'Grafik' (murgröna 'Grafik') 4m, gröna blad med vit nervatur

Karaktärskvalitéer

Sammanbindande/väv/blå/vår
 Slingrande/vit/vår
 slingrande/violett/vår/klockor
 slingrande/gul/fröställningar
 slingrande/vitgrön
 slingrande/mörkröd
 slingrande/blå/långblomn.
 klättrande/mönster/vintergrön

Lignoser

Humulus lupulus' Aureus'(guldhumle)3m, gulbladig, kottar

Lonicera periclymenum'Serotina'(vildkaprifol)4m, juli-sept, purpurroda

Lonicera henryi(vintertry)4m, juli-aug, gula, vintergrön

Lonicera reticulata'Silver'E(dagkaprifol)3m, oanseliga blommor, silvriga blad

Perenner

Hermerocallis'Green Flutter'(daglilja)60cm, juli-sept, ljusgul/grön

Hermerocallis'Pardon Me'(daglilja) 50cm, juli-sept, mörkröd

Hermerocallis'Apricot Beauty'(daglilja) 80cm, juni-sept, orangegul

Gräs

Carex buchananii'Red Rooster'(kopparrstarr)50cm, rostbrunt bladverk

Carex morrowi'Ice Dance'(japansk starr) 30cm, gröna blad vit kant, vintergrön

Hakonechloa macra'Aureola'(Hakonegräs) 30cm, gulbrokiga blad

Helictotrichon sempervirens(silverhavre) 40/80cm, gråblå blad, vintergrön

Panicum virgatum'Rotstralhbusch'(jungfruhirs) 80/100cm, rödaktiga blad

Pennisetum alopecuroides'Hameln'(lampborstgräs) 30/50cm, brunföda vippor

Stipa pennata(fjädergräs)40cm, fjäderlika vippor

Sesleria heufleriana(vårälvväxing)30 cm, vintergrön

Lökväxter

Crocus vernus' Golden Yellow'(vårkrokus)10 cm, mars-april, gula

Fritillaria meleagris(kungsängslilja)30cm, maj-juni, vinröda rutmönstrade

Leucojum vernum(snöklocka)10-30cm, april-maj, vita/gröna

Muscari armeniacum(amerikansk pärlhyasint) 15-20cm, april-maj, blå

Karaktärskvalitéer

växtkraft/sträv yta/hampa

slingrande/röd/ glansig yta/doft

slingrande/vintergrön

silverblad/slingrande

gräsluk/vitgrön

gräsluk/mörkröd

gräsluk/orangegul

struktur/kopparfärg

vitgrön/vintergrön

böljande i vind/franslikt

böljande/vippor/taktil

Röd/vind/ljud

brungul/borstar/mjuka

Vind/luft/gul

vind/vintergrön

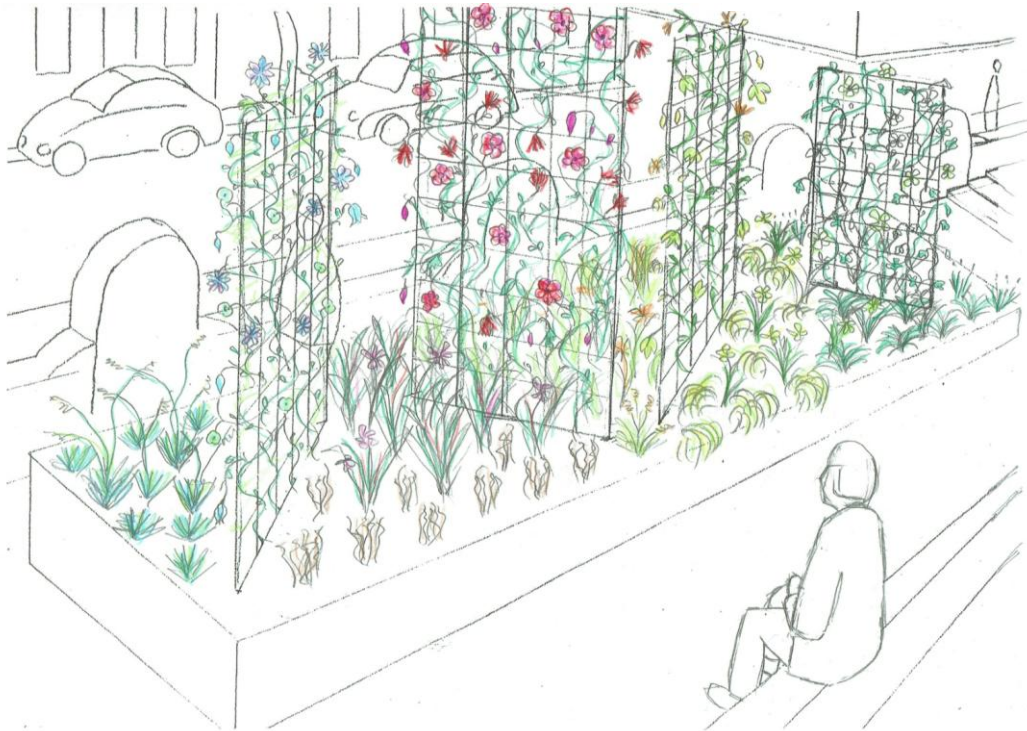
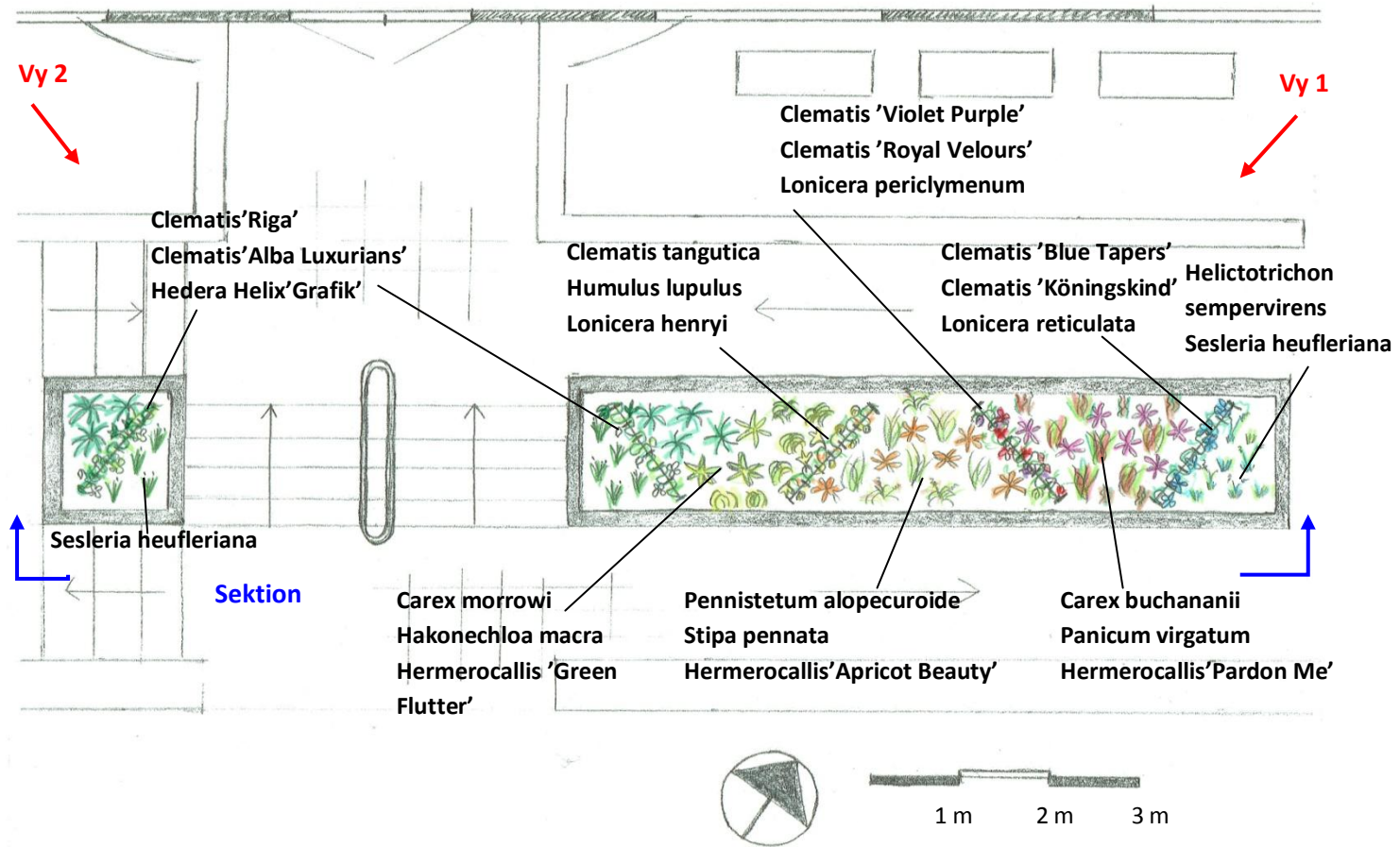
gul/vår

sirlig/vinröd/vår

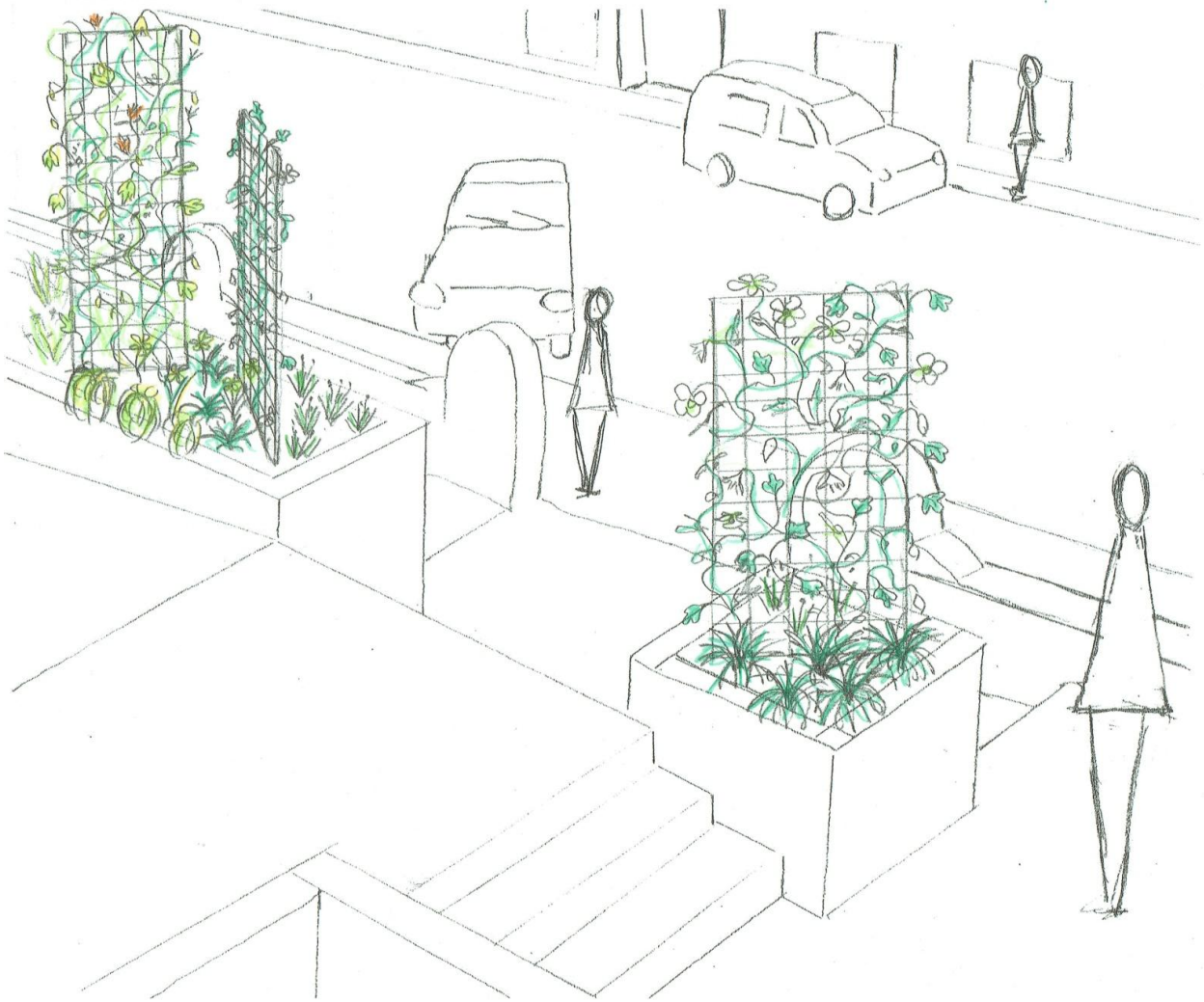
vitgrön/vår

blå/vår

Illustrationsplan 'Textil'

Vy 1 (ej skalenlig)

Vy 2 (ej skalenlig)

Komposition

Kompositionen bygger på växternas slingrande och sammanbindande förmåga samt den taktila upplevelsen. Spaljéer får gestalta väven som olika lianväxter klättrar i. Den slingrande förmågan får också representera textilens materialitet i fråga om styrka och förmåga till utsträckning som alla textila fibrer har gemensamt. Luftigheten som återfinns i garnvolymen finns också att hitta här i spaljéns transparenta uppbyggnad liksom i gräset därunder. De taktila värdena speglas genom olika gräsarter som rör sig i vinden och uppmuntrar till beröring. Textilens olika textur och yta kan ses och upplevas i de olika växternas uppbyggnad till exempel strävheten och den grövre strukturen i humlens blad och karaktär och murgrönans läderartade och glansiga blad. Förutom struktur, textur, och växtsätt spelar färgerna en betydande roll i kompositionen. Textilier färgas i olika kulörer och nyanser och påverkar vår upplevelse av materialet därav består kompositionen av olika färgspektra med färger som både kontrasterar och harmonierar med varandra och bildar en palett av nyanser.

Växtkompositionen består av fem spaljéer i armeringsjärn som går i ett sicksack mönster längsgående i rabatten med 45 graders vinkel mot gatan. Spaljéerna har olika höjder, de närmast trappan och den längst åt nord öst är två meter höga och de andra två är två och en halv meter respektive tre meter höga. Spaljéernas placering och nivåer är anpassade till platsen och bidrar med en rumslighet och dynamik och ger också visst skydd mot vind, sol och insyn. Klätterväxterna bidrar med olika kvalitéer. Vissa är vintergröna och ger därmed viktiga upplevelsevärden under denna tid. Övriga har sitt största värde i dess varietet i blomningstid, färg, form och doft.

Mellan spaljéerna växer gräs i olika arter och dagliljor i sorter. Gräset närmast trappan är vintergrönt och markerar därmed entrén året om. Övriga gräs är placerade efter färg och dess taktila värden samt för att ge skugga till klematisens rothals. Dagliljorna förstärker färgerna och bidrar till ett gräslikt utseende med sina blad.

Färgerna närmast trappan består av vitt och grönt. Sektionen därefter som är vinklad in mot huset går i limegrönt och gult. Nästa sektion som vetter ut mot gatan har färger i gult, orange, och rött. I den tredje sektionen som är vinklad in mot huset går färgerna i purpur och violett. Den avslutande sektionen går i färgskalan violett, blått och grått.

Årstidsdynamik

Här visas de framträdande växtkaraktärerna under de olika årstiderna sedda i sektion.

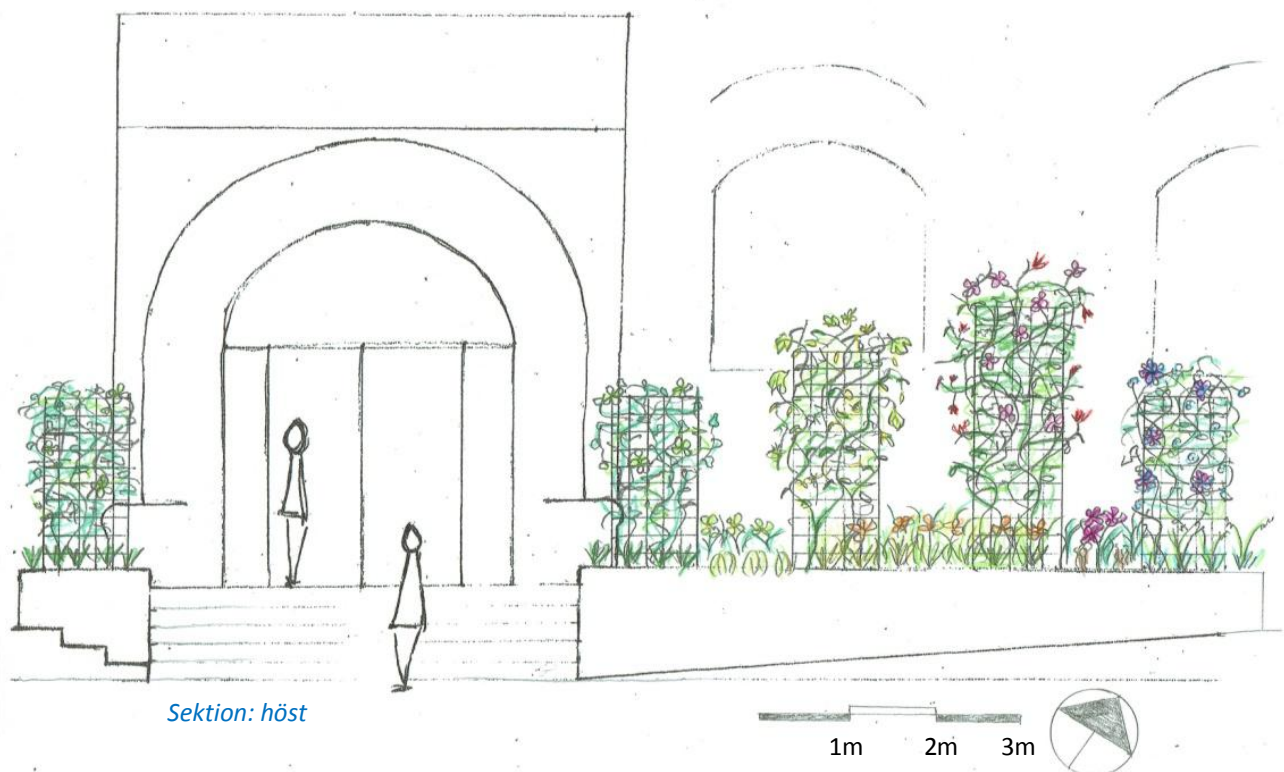
Vår: Lökväxter, murgröna, vintertry, humle, vårbloppmande klematis, gräs.

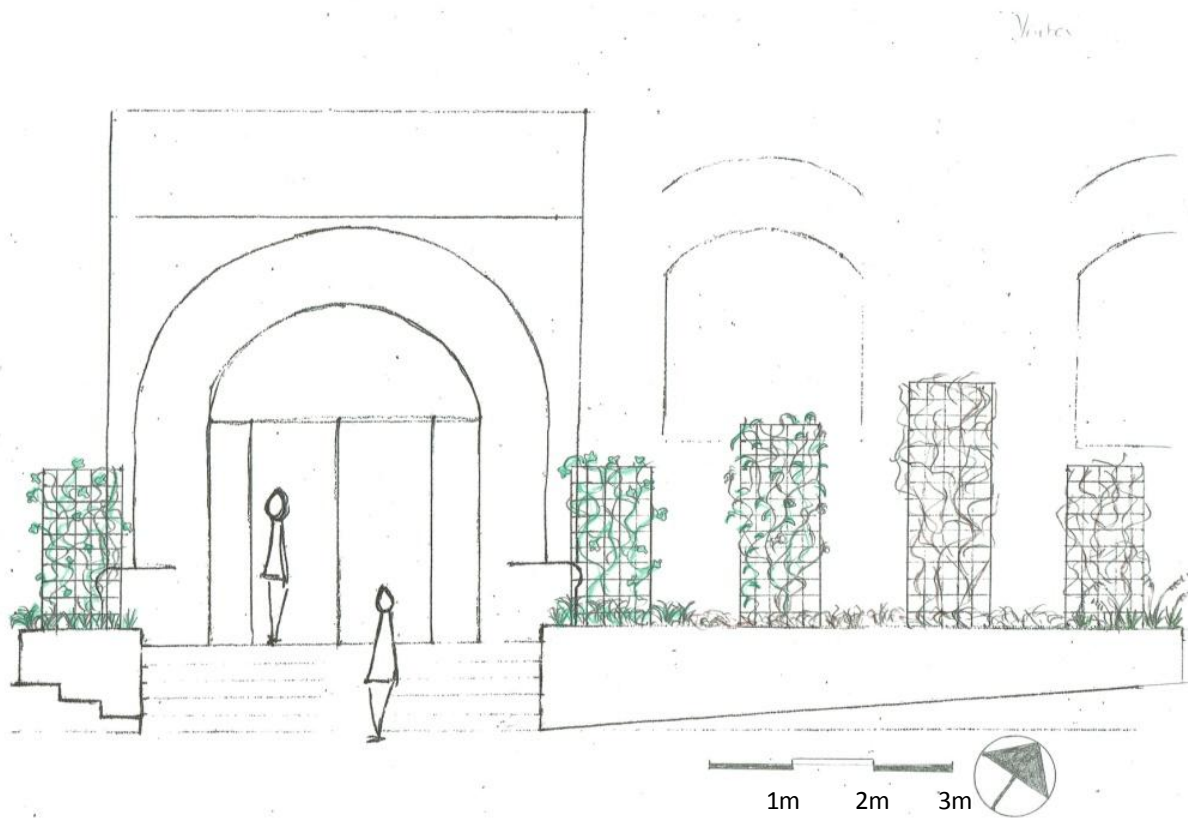
Sommar: Daglilja, klematis, kaprifol, humle, gräs, murgröna.

Höst: Gräs, daglilja, sen blommande klematis, murgröna

Vinter: Vintergröna växter - Murgröna, japansk starr, vårlväxing, silverhavre, vintertry. Grenverk och spaljéer.

Sektion: vinter

4.5 Design

4.5.1 Koncept

Nyckelord grafik- mönster design

2D, förenkling, tydlighet, stilisering, abstrakthet

Tecken, raster, mönster – upprepning

Visuell kommunikation

Process

Papper och penna

växtkaraktärer och komposition

kontraster i form, färg, linjer, struktur. Strikt komposition

Växtmönster, kompositions mönster

tydligt syfte och mål

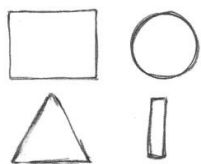
undersökande av form, färg och kommunikation

gråtoner, täthet, linjer, underlag

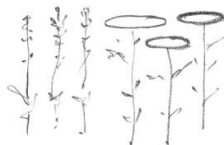
Förutom ovanstående kriterier kommer även hänsyn till platsens förutsättningar ifråga om ståndort, användning och karaktär att vägas in i utformningen. Fokus har lagts på att beskriva mönster, förenkling och tydlighet i form och färg.

4.5.2 Arbetsprocess

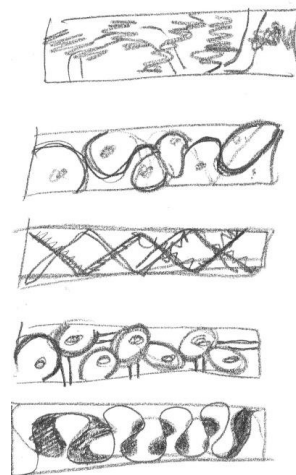
Nedan följer arbetsprocessen som lett fram till några principiella växtkaraktärer och kompositionsprinciper som kan spegla och beskriva programmet Design.

Enkla grundformer – förenkling/tydlighet

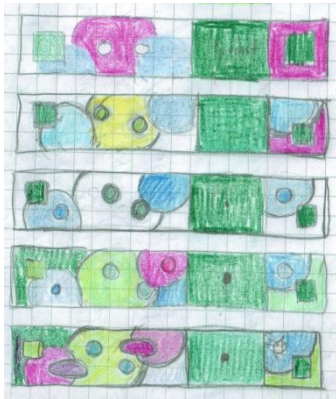
Vertikala/horisontella riktningar - Kontrast

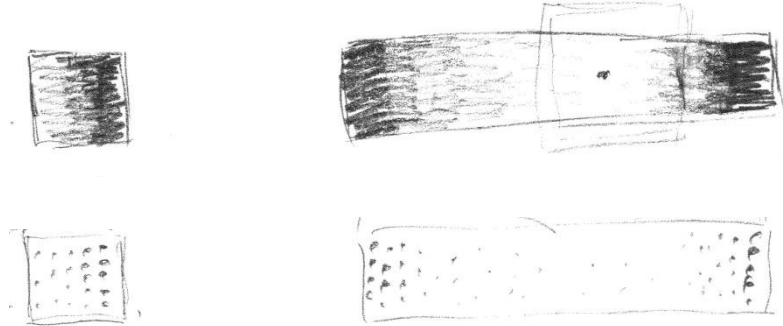
Olika typer av mönster

Eftersom den visuella kommunikationen är en viktig faktor i både grafik och mönster formgivning blev det viktigt att arbeta med förenklingar i form och färg. Här får växten anpassas till ett givet mönster. Tydlighet och abstraktion samt upprepning i form och färg har varit nyckel komponenter i arbetsprocessen.

Att arbeta med raster och gradienter i gråskalor skulle kunna vara ett annat sätt att beskriva ämnet på men det var svårt att hitta växter med rätt egenskaper och komponera dessa på ett tydligt sätt. Dessutom togs hänseende till platsen som i övrigt var påfallande grå och var i behov av mer färg än vad grå raster skulle bidragit med och detta valdes därför bort.

Färgkombinationer/förenkling/mönster

Raster/gråskalor/täthet

Utifrån ovanstående resonemang och arbetsprocess har följande principiella växtkaraktärer och kompositionsprinciper tagits fram som beskriver programmet design.

Växtkaraktärer: Tydlighet i form och färg- spiror, flocklar, olika texturer i blad och olika storlekar.

Kompositionsprinciper: mönster, förenkling, upprepning, avgränsade ytor.

4.5.3 Gestaltungsförslag

Växtförteckning

Lignoser

Juniperus communis 'Vemboö' (pelaren) 3-5m, ljusgröna barr, pelarform

Pyrus salicifolia 'Pendula' (silverpäron) 4-6m, silverglänsande blad, formklippt

Taxus baccata 'Summergold' (gul krypidegran) 0,6-1m, gulbarrig, formklippt

Taxus x media 'Hilli' (hybrididegran) 2-3m, mörkt gröna barr, formklippt

Karaktärskvalitéer

Cylinder/pelare

silver/rektangel

gröngul/kvadrat

mörkgrön/rektangel

Perenner

Achillea filipendula 'Coronation Gold' (praktröllika) 80cm, juni-aug, gul

gul/höjd/markyta

Alchemilla alpina (fjälldaggkåpa) 15cm, juni-juli, gulgrön

grön/hela blad

Astilbe chinensis 'Purple Rain' (PBR) (plymastilbe) 30-40cm, juli-sept, rödviolett

purpur/spira

Aubrieta x cultorum 'Argenteovariegata' (Aubrietia) 10cm, maj-juni, rosalila

purpur/vår

Echinacea purpurea 'Magnus' (röd solhatt) 100cm, juli-sep, rödviolett

purpur/höjd/markyta

Euphorbia polychroma (gulltörel) 40cm, maj-juni, gulgröna

gulgrön/kuddformad/vår

Geranium endressii (spansknäva) 30cm, juli-sept, rosa

rosa/kuddformad

Hylotelephium 'Herbstfreude' (Kärleksört) 50cm, juli-okt, rosa

rosa/fetblad

Lavendula angustifolia 'Mustead' (lavendel) 40cm, juli-aug, lavendelblå, formklippt

silver/kvadrat

Nepeta faassenii 'Walkers Low' (kantnepeta) 50cm, juni-sept, violett

silverblå/kant

Salvia nemorosa 'Caradonna' (stäppsalia) 60cm, juni-sept, mörkvioletta

blåpurpur/spiror/markyta

Salvia officinalis 'Purpurascens' (Kryddsalvia) 40cm, lilablå

silver/hela blad

Lökväxter

Tulipa 'Queen of Night' (enkel sen tulpan) 40-75cm, maj, mörkkurpurrod

mörkröd/markyta/vår

Muscari latifolium (bredbladig pärlhyasint) 20-30cm, april-maj, tvåfärgad svartviolett

blåsvart/vår

Narcissus Triandrus-Gruppen 'Thalia' (orkidénarciss) 40cm, april-maj

vit/rytm

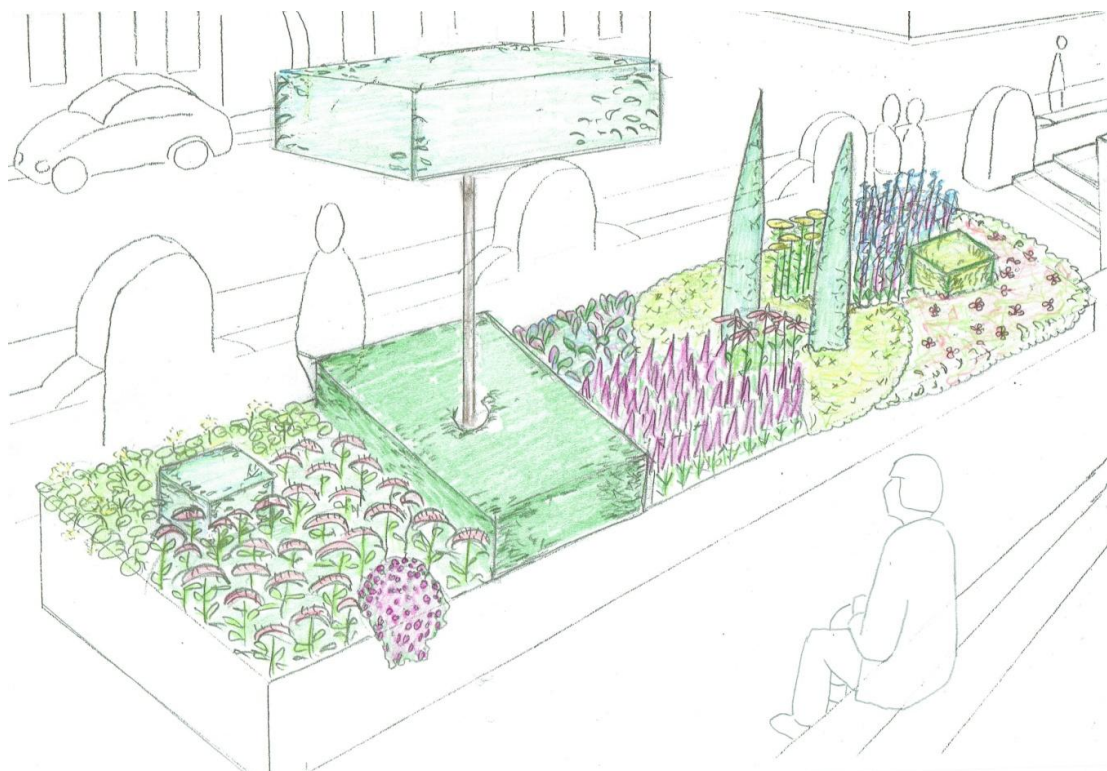
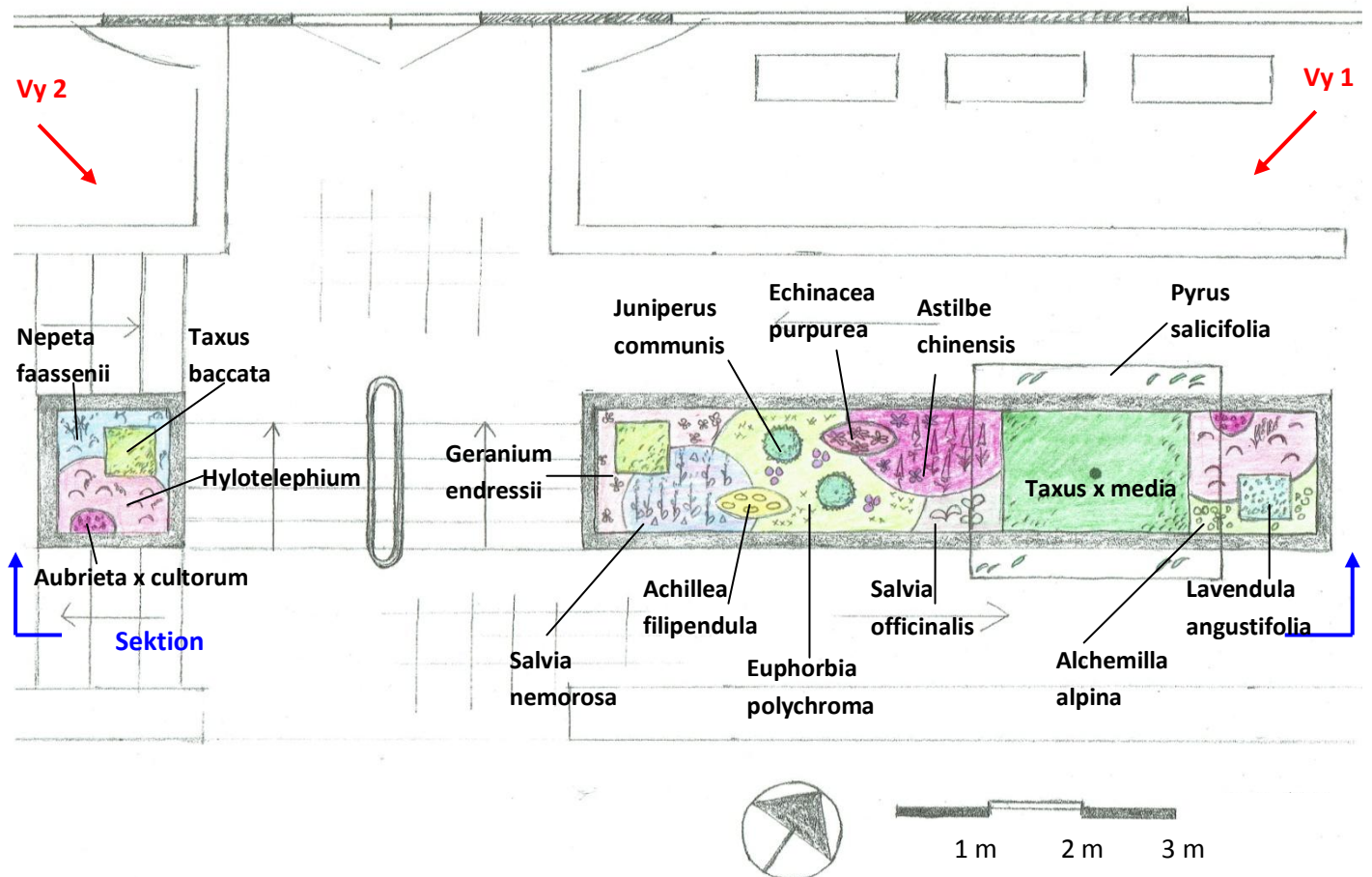
Allium x hollandicum 'Purple Sensation' (purpurlök) 70-100cm, maj-juni, lila bollformad

lila/bollform

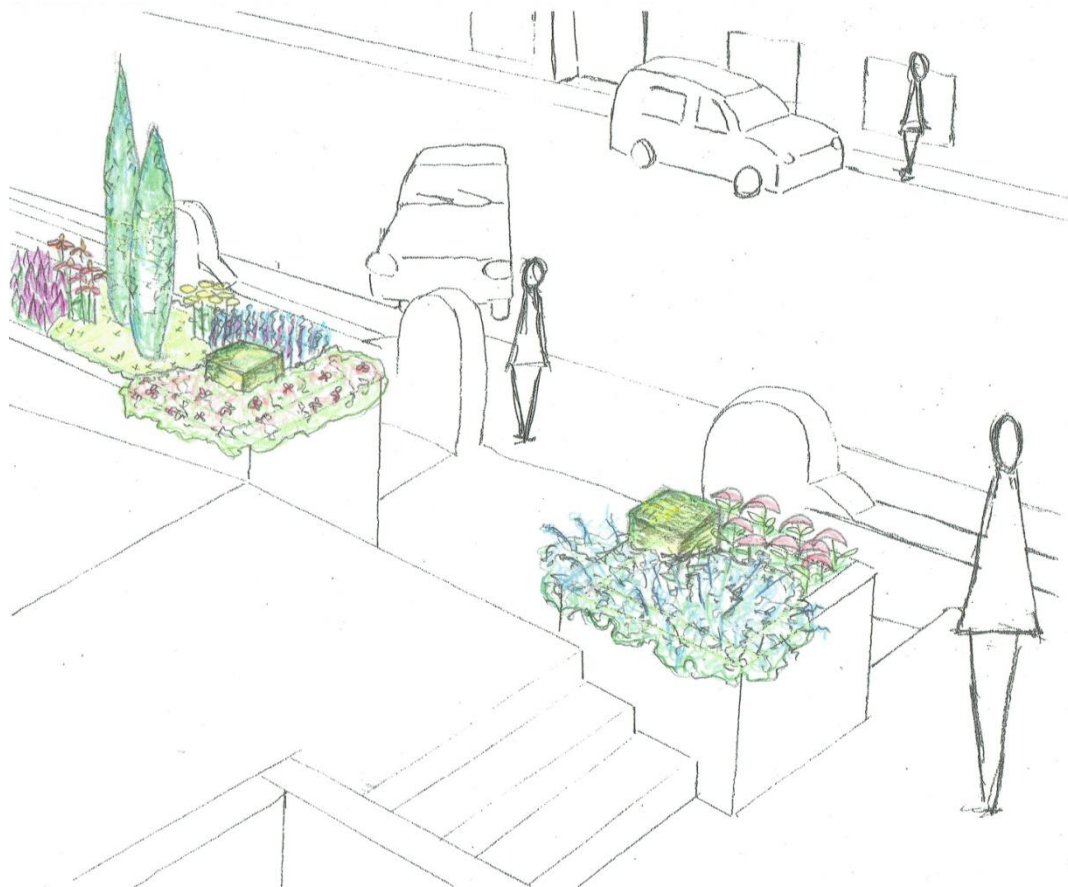
Scilla bifolia 'Rosea' (tidig blåstjärna) 10-20cm, mars-april, rosa

rosa/vår

Illustrationsplan 'Design'

Vy 1 (ej skalenlig)

Vy 2 (ej skalenlig)

Komposition

För att avspegla programmet design med inriktning på grafisk design och mönster design bygger kompositionen på förenklade former och tydliga gränser med monokroma färger inom begränsade områden. Eftersom en växtkomposition är tre dimensionell och kan upplevas från olika håll skiljer den sig åt från den annars tvådimensionella ytan som mönster och grafisk design arbetar med. Kompositionens former är likt ett mönster bestående av en upprepning av form och färg och gestaltar olika grundformer som kvadraten, rektangeln, cirkeln, och cylindern. Olika färger och nyanser upprepas i planteringen. Växternas textur, karaktärer och linjer utgör också ett mönster med spiror, flocklar, storlekar, och växtsätt. Olika färger och former pointeras beroende på säsong. Förtydligandet av form kommer starkast fram genom de formklippta växterna i planteringen men också i viss mån av ytorna som växterna är planterade på, dessa framträder dock bäst ur ett fågelperspektiv. Marken får här representera substratet som grafiker och mönsterdesigners använder vid skapandet av sina produkter. Växterna blir här det grafiska avtrycket eller mönstret fast i en tredimensionell form.

Växterna i kompositionen består både av lignoser och perenner och de har alla tydliga karaktärer. De flesta perennerna har lång blomningstid med en betoning på sensommar och höst. Vintertid finns här både barrväxter och perenner med vinterståndare som ger kvalitéer till rabatten. Under våren dominerar lökväxterna men här finns också blommande perenner så som: gulltörel, aubrietia och senare även kantnepeta. Under sommaren blommar dagdkåpa och efter hand även nävan och röllikan. Dagdkåpan har även kvalitéer i bladform och färg liksom även kryddsalvia har. Under sensommaren blommar: astilbe, solhatt, stäppsalia och kärleksört. De vintergröna växterna: idegran, en, lavendel och aubrietia bidrar med grönska under vintern men även vinterståndare av kärleksört, stäppsalia, röllika och solhatt berikar

planteringen. Det formklippta silverpäronet som utgör ett tak i planteringen med skydd från sol och insyn har även fina kvalitéer under vintern genom sitt grenvärk.

Årstidsdynamik

Här visas de framträdande växtkaraktärerna under de olika årstiderna sedda i sektion.

Vår: lökväxter, aubrietia, gulltörel

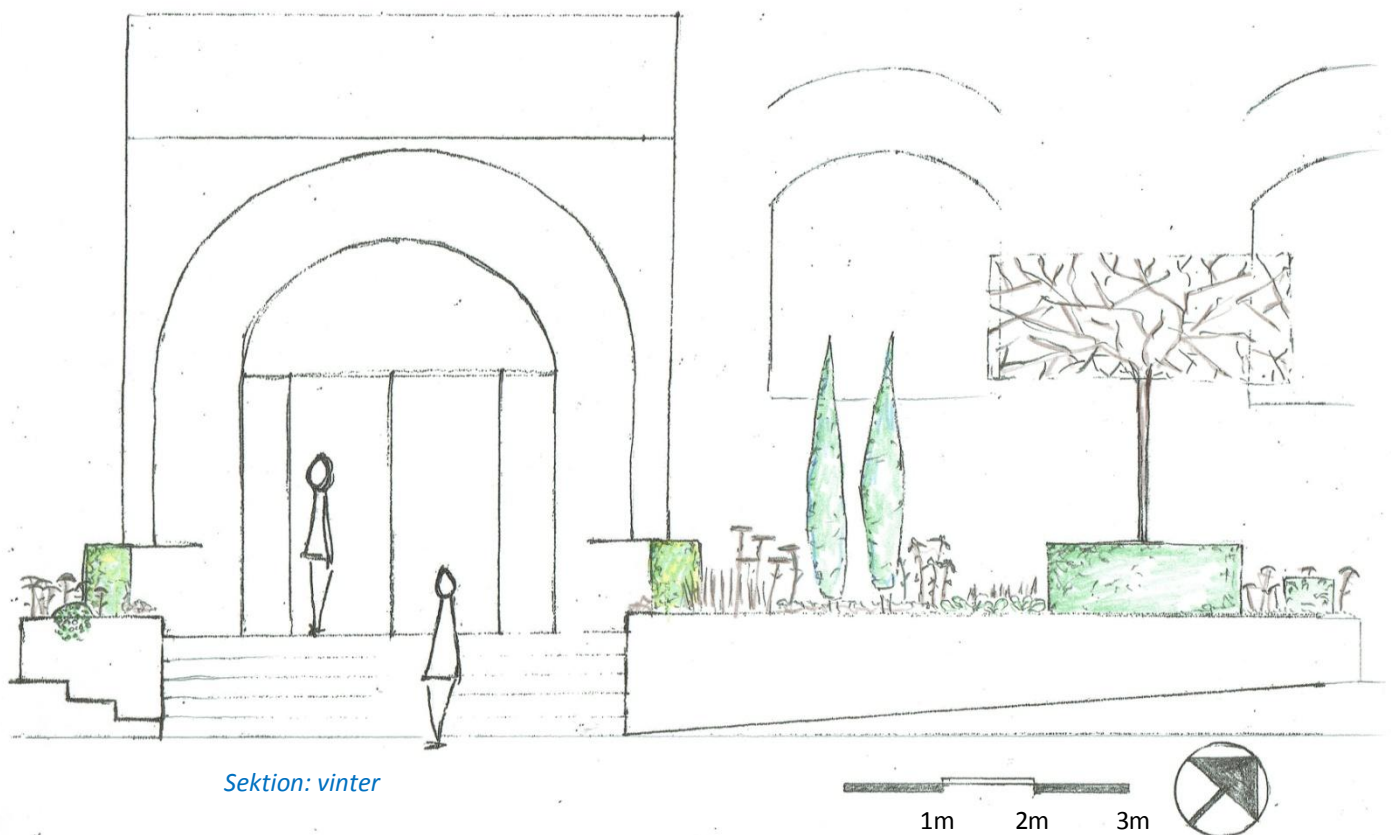
Sommar: daggkåpa, röllicka, näva, nepeta, astilbe, solhatt.

Höst: stäppsalia, astilbe, solhatt, nepeta, näva, röllicka

Vinter: Vintergröna växter - idegran, en, lavendel, aubrietia, salvia. Vinterståndare av perenner och trädets grenverk.

4.6 Funktion och värde

De tre olika gestaltningsförslagen bidrar till olika funktioner och värden i rabatten. Funktionerna består av olika upplevelsevärden i form av en variation i växtmaterial och dess komposition. Detta kan upplevas genom till exempel färger, texturer, storlekar, dofter, och genom växternas sammansättning. Speciellt viktiga vintervärden har tillförts i kompositionen men även andra värden så som lökväxter på våren och en varietet av perenner som växlar under säsongen. Införandet av högre växtlighet så som träd och spaljeer bidrar också till ett visst skydd i form av insyn och skugga, till användare av platsen.

I viss mån ger gestaltningsförslagen till rabatten en ökad visuell integration i jämförelse med rabattens nuvarande växtkomposition, genom att växtligheten och dess komposition integreras med platsen och kompletterar dess hårdgjorda ytor i en större utsträckning. Den biologiska mångfalden ökas genom att rabatten innehåller fler olika växtarter och sorter och detta kan bidra med en klimatmodifikation om än i liten skala, som ger en förbättring av den gröna miljön på den annars gråa och stenbelagda platsen.

Framför allt bidrar gestaltningsförslagen med en form av symbolisk association och originalitet, eftersom de bygger på att avspejla programmen. Detta extra innehåll ger rabatten en originalitet och mening som tillför kompositionen ett mervärde. Detta mervärde kan hjälpa till att koppla samman den inre verksamhetens innehåll med den yttre miljön, vilket kan berika både plats, användare och verksamhet.

5. Diskussion

5.1 Gestaltungsförslag

I gestaltningen av keramikkonst har den fysiska formen och dynamiken av formerna i rummet varit de viktigaste komponenterna. Att hitta någon form av figurativt språk i växtvalen och att de agerar tillsammans för att bilda dynamiska volymer som förhåller sig till varandra. Man skulle kunnat valt att gestalta hela ytan med figurativa volymer och endast fokusera på dessa kvalitéer men nu består även ytan av andra karaktärer och former som i sin avvikande uppbyggnad och färg utgör ett kontrasterande element vilket bidrar till en diversitet och mångfald i kompositionen som kan vara värdefull för att inte kompositionen riskerar att bli för likformad och monotom. Catherine Dee(2001)hävdar att en växtkomposition både ska innehålla samstämmighet och diversitet för att upplevas balanserad och harmonisk. Blandningen av lignoser och perenner bidrar till en formmässig balans där lignoserna är bestående i form och volym året om medans perennerna byter skepnad under årets gång och tillför en kvalité av förändring som kan följas.

Att spegla textilkonsten har baserats på att hitta växter som har liknande egenskaper som kännetecknar materialet textil. Fibrernas töjbarhet, det starka det taktila och det luftiga. Fokus lades på att placera dessa växter på ett sätt som exponerar egenskaperna och det resulterade i att använda spaljeer som kunde visa upp de vävande kvalitéerna som textilen har. För att inte det hårdgjorda materialet(spaljeerna) skulle ta för stor plats i utformningen har de en enkel och neutral utformning valts som håller sig i bakgrunden av växtkaraktärerna. En annan väg att gå skulle kunna varit att även låtit det hårdgjorda materialet fått en organisk form som kunnat spegla den växande kraften vilket också kunnat fungera men då hade fokuset tagits från växterna. De taktila värdena har varit viktiga att avspegla så som ljud och beröring. Även färgen har fått ta stort utrymme i kompositionen eftersom denna kvalitet är mycket framträdande i det textila materialet. Stor hänsyn har tagits till att använda ett växtmaterial som kan skildra färger och nyanser i detta hänseende. Vinterkvalitéerna är inte så framträdande men man kan tänka sig att använda spaljeerna till att sätta belysning i under denna årstid.

Att skildra programmet design och som det nu avgränsats till grafisk design och mönsterdesign, har varit en utmaning i den meningen att ämnet var så brett och att programmet som helhet inte förhöll sig till ett specifikt medium så som keramikkonst och textilkonst gör. Därför var en avgränsning tvunget att göras för att möjliggöra en snävare definition att utgå från. Även den grafiska designen och mönster designen kan användas på många sätt men den förhåller sig den tvådimensionella ytan där kommunikation är en viktig del. Mönster kan se ut på flera olika sätt men brukar bestå av någon slags förenkling och upprepning vilket är fokuset i denna komposition. Grunden till kompositionen gjordes i det tvådimensionella planet där mönster, form och färg undersöktes. Växter med tydliga karaktärer har valts ut för att placeras i bestämda ytor som bildar ett mönster. Ett annat sätt att jobba på skulle kunnat vara att försöka visualisera ett raster och gradient och jobba med täthet vilket skulle spegla grafiken men det valdes bort på grund av svårigheten med att hitta en form för detta med växter som var tydlig nog.

Valet av att endast använda flerårigt material så som lignoser och perenner och lökväxter har gjorts eftersom det gör rabatten mer långlivad och hållbar än om man skulle använt sig av sommarblommor i gestaltningarna. Det gröna materialet har använts för att kompensera för den annars stenlagda platsen, för att främja en föränderlig upplevelse av materialet samtidigt som det bidrar till den biologiska mångfalden. Utöver att spegla programmen är växtvalen är även gjorda för att öka upplevelsevärdena på platsen.

I syfte att spegla programmen har vissa växter valts som inte är optimalt anpassade efter de rådande ståndortsbetingelserna på platsen. Även växtsätt och extensiv skötsel har det gjorts vissa avsteg från. Här kan nämnas till exempel klematis och astilbe som inte är optimalt anpassade till ståndorten och penningblad som inte lämpar sig för en så liten yta då de har stor spridningsförmåga. Den extra skötsel

som formklippning innebär och att hålla växtarter inom en begränsad yta kräver även det en del skötsel vilket kanske inte är att eftersträva i en offentlig plantering.

Det optimala för en växtkomposition hade varit att tillgodose både platsens förutsättningar dess användare och ge den ett meningsfullt innehåll. Denna avvägning mellan olika komponenter har varit en balansgång. I detta arbete prioriterades de avspeglade komponenterna i form av växter och komposition i gestaltningen. Om arbetet skulle ligga till grund för en reell anläggning till en rabatt skulle valen troligtvis blivit annorlunda. Mer vikt hade lagts på att använda ståndortsanpassade växter med lågt skötsel behov och därmed hade betingelserna för de avspeglade karaktärerna fått stå tillbaka i strävan till att rabatten skulle vara långlivad och skötselintensiv, vilket ofta är ett önskemål från en beställare, speciellt i en offentlig miljö.

Catherine Dee(2001) framhåller att en designer bör använda flera olika arbetssätt i sitt utformnings arbete för att inte bli begränsad. Dee(2001) menar vidare att det inte räcker med att vara lyhörd till platsen utan att gestaltaren även måste utveckla idéer om vad platsen kan vara, vad den är eller har varit(ibid). Utmaningen är enligt henne att skapa integrerade och originella idéer för människor, plats och natur(ibid). Utifrån ovanstående resonemang kan man konstatera att man genom att arbeta med växtkomposition utifrån ett koncept, så som gjorts i detta arbete, kan ge platsen en originalitet och mening men att man också måste ta hänsyn till platsens förutsättningar. Genom att spegla de olika programmen i växtkompositionerna kan de bidra med att ge ett sammanhang och koppling till verksamheten inne i byggnaden och på det sättet koppla samman den inre verksamheten med den yttre platen. Detta skulle kunna integrera platsen på ett tydligare sätt i miljön och dess sammanhang än vad den nuvarande planteringen gör.

Att göra en intressant växtkomposition till en entrérabatt endast med hänsyn till plats skulle troligtvis även det tillföra olika mervärden som berikar plats och användare men genom att arbeta med att spegla och knyta an till verksamheten bakom entrén genom växtkompositionens utformning kan skapa en tydligare mening och ge rabatten ett innehåll och budskap som knyter samman dessa två. Detta kan vara extra viktigt vid utformandet av en entrérabatt eftersom denna berättar något om vad som förse går inne i en byggnad. Kanske är det därför extra viktigt att vid gestaltandet av en entrérabatt att lägga extra tid på att utarbeta en växtkomposition som speglar och knyter an till verksamheten inne i byggnaden eftersom denna då blir en förlängning av verksamheten och representerar denna i utemiljön.

Att arbeta med växtkomposition för att försöka spegla ett innehåll har berikat arbetet. Det har gett mig som gestaltare en inspiration och utmaning till att använda växtmaterialet och kompositionen på ett annat sätt än vad jag annars skulle göra och det har även berikat gestaltningen med en extra dimension som ger den ett större värde och förhoppningsvis kan bidra till att den blir mer hållbar. Även om man som betraktare inte har vetskap om vad som ligger bakom utformningarna till gestaltningarna så kan man ändå värdesätta dem för de ornamentala värdena. Men med vetskapen härom kan planteringen få en djupare mening och betydelse både för platsen, och dess användare. Både Nick Robinson(2004) och Cathrin Dee(2001) framhåller vikten av att växtgestaltningar ska innehålla ett budskap och att dessa annars kan bli otillräckliga i sin utformning.

5.2 Metod

Arbetet med studien har bestått i att utifrån fakta ta fram ett koncept som visualiserats och som därefter beskrivits och reflekterats utifrån ämnets område och författarens erfarenheter. De använda metoderna har fungerat bra för att få fram ett underlag att arbeta ut ifrån och bidragit till kompositionernas gestaltning. Om mer tid funnits skulle intervjuer med personal och elever varit ett komplement.

Platsstudien gav information om de fysiska begivenheterna i fråga om bland annat klimat, ljus och platsens läge i staden. De gav också information om former som präglade omgivningen, hur platsen användes och material som fanns där.

Litteraturstudien användes dels för att skaffa kunskap om programmets innehåll och dels för att ge en inblick i växtkomposition som ämne. Utifrån denna information skapades ett koncept av nyckelord för varje program som speglades med växtkaraktärer och komposition.

Designprocessens huvudsakliga arbete har bestått i att utifrån det framtagna konceptet hitta växter och kompositionsprinciper som speglar dessa. En översättning av konceptets nyckelord till växtkomposition. Arbetet med koncept och arbetsprocess ledde fram till några principiella växtkaraktärer och kompositionsprinciper som skulle spegla de olika programmen. Men det var först efter visualiseringarna av gestaltningarna som bilden klarnade och man kunde se deras innehåll och utformning, vilket var en viktig del i arbetet. De tillämpade gestaltungsförslagen som gjordes utifrån koncept och arbetsprocess ger mer fakta och en tydligare bild av min tolkning. Val av växter och deras placering på platsen ökar förståelsen av de principiella utgångspunkterna. Gestaltungsförslagen belyser och ger information om vilka växter, växtkaraktärer och komposition som kan användas för att spegla och representera keramikkonst, textilkonst och design.

För att hitta det rätta uttrycket har skissandet varit det huvudsakliga verktyget för att visuellt kunna se och pröva olika kombinationer i färg, form, textur mm. Ett sökande och undersökande av hur ett medium(keramik, textil, design) kan beskrivas med ett annat(växtkomposition). Förutom att hitta rätt i form och färg etc. har denna del av arbetet även präglats av att hitta rätt växt i förhållande till platsens förutsättningar. Här har faktorer som ståndort, skötsel och karaktär tagits i beaktande, vilket har påverkat resultatet. Utmaningen har legat i att hitta en balans mellan formen och den fysiska miljöns förutsättningar och att kunna göra en komposition som uppfyller många kriterier. Mina egna erfarenheter av de olika materialen som används i programmen har påverkat mitt arbete med kompositionerna och det har även här varit en svår balansgång i att inte vara för subjektiv i skapandet av kompositionen men inte heller för objektiv.

Koncepten är ganska breda för att kunna beskriva olika kvalitéer i programmen och kan riskera att bli för spretiga i sin form. För att få en tydligare komposition skulle man kanske vara tvungen att lägga fokus på några av dessa och på det sättet kunna skapa en tydligare gestaltning.

De olika metoderna som använts det vill säga platsstudie, litteraturstudie och designprocess har samverkat för att ge svar på arbetets syfte och frågor. Platsstudien och designprocessen har präglats av ett aktivt iakttagande och utforskande medan litteraturstudien mer handlade om att inhämta information som skulle användas för att ge en bakgrund och utgångspunkt till växtkompositionerna.

Att arbeta med designprocess som en metod har både varit lätt och svårt. Det som varit negativt med detta har varit svårigheten att bli nöjd med resultatet och att hela tiden letat möjligheter till förbättringar vilket gjort att detta tagit lång tid. Att det inte har funnits något givet svar på vad som är rätt eller fel har också varit en svårighet.

Litteraturstudien som stått som bakgrund till arbetet har varit viktig. Här har svårigheterna istället bestått i att begränsa materialet för att inte detta skulle ta för stor plats i arbetet. Det positiva har bestått i att arbetet genom denna studie, fått fram fakta som behövs för att öka trovärdigheten i undersökningen.

5.3 Vidarutveckling

Studien skulle kunna användas till utformning av liknande växtkompositioner där man vill spegla liknande karaktärer i keramik, textil eller design som arbetats med här. Man kan också tänka sig att studien kan ge inspiration till sättet att arbeta med växtkomposition på, både till gestaltare men även beställare. Det kan ligga i verksamhetssägares intresse att bli medvetna om entrérabattens potential eftersom det kan ge dem ett sätt att kommunicera sitt innehåll till användare av den yttre miljön.

Nackdelen är möjligtvis att framtagandet av en växtkomposition som har som ambition att anknyta till en verksamhet tar längre tid att göra i form av förarbete än om man inte skulle ta med denna aspekt och den skulle då bli mer ekonomiskt kostsam för beställaren, vilket kan vara en negativ aspekt. Men det skulle kunna vägas upp med att en sådan komposition i förlängningen kan ge ett mervärde till platsen, planteringen, verksamheten och dess användare och därmed bidra till en mer hållbar växtkomposition i det långa loppet.

5.4 Slutsats

För att spegla och representera en verksamhet genom växtkomposition till en entrérabatt kan man arbeta med symbolik, där man försöker spegla verksamhetens innehåll genom specifika växter och dess komposition. Rabattkompositionens funktion och värde kommer då att bestå av att genom sitt innehåll ge ett mervärde till platsen, användarna och verksamheten och bidra till att koppla samman verksamhetens innehåll med den yttre miljön. På detta sätt kan entrérabatten representera och spegla verksamheten utåt. Förutom det symboliska värdet kan också rabatten bidra med olika upplevelsevärden, visuell integration och biologisk mångfald.

Detta arbete undersökte hur man kunde spegla och knyta an till tre olika program som gavs på högskolan för design och konsthantverk genom växtkomposition.

I keramikkonsten framträdde rumsligheten som en viktig aspekt där växter med sluten yta och arkitektonisk tydlighet var framträdande. Exempel på växter som använts i den tillämpade kompositionen var: Idegran, fliksumak, kungsmynta, fackellilja och characiastörel.

Textilkonstens gestaltning betonades av växternas sammanvävande och taktila egenskaper samt olika färgspektrum. Exempel på växter som använts i den tillämpade kompositionen var: kaprifol, humle, klematis, gräs och dagliljor.

Designprogrammet avspeglades med tydliga och enkla former och växtkaraktärer där växter placerats inom avgränsade ytor som i ett mönster. Exempel på växter som använts i den tillämpade gestaltningen var: Idegran, silverpäron, en, kärleksört, stäppsalia, solhatt och gulltörel.

Vetskapen av rabattens koncept kan ge kompositionen ett mervärde men även utan kunskapen av detta kan den uppskattas utifrån de ornamentala kvalitéerna, originaliteten i kompositionen och upplevelsevärdena som de tillför.

6. Källförteckning

Tryckta källor

- Blommor och buskar*. 5., [utök. och omarb.] uppl. (2008). Södra Sandby: Blommor och buskar förlag
- Bohman, Jan & Hallberg, Åke (1996). *Grafisk design: det synliga språket*. 4., omarb. uppl. Halmstad: Spektra
- Dee, Catherine (2001). *Form and fabric in landscape architecture: a visual introduction*. London: Spon
- Dunér, Sten & Dunér, Katarina (2001). *Den gyllene trädgården: trädgårdskonstens idé- och kulturhistoria från Adam till örtagård*. Stockholm: Prisma
- Forslund, Fred (1974). *Elementär keramik: form, material, tradition*. 1. uppl. Stockholm: Almqvist & Wiksell
- Hallbergs plantskola(2013-2014). Växtkatalog. Nossebro
- Hansson, Marie & Hansson, Björn (2005). *Allt om trädgård: [planering, växter, skötsel]*. Stockholm: Natur och kultur/Fakta etc.
- Hansson, Marie & Hansson, Björn (2007). *Perenner: våra trädgårdsväxter : [inspiration, skötsel, lexikon]*. Stockholm: Prisma
- Ilminge, Christina (2005). *Trädgårdens golv: marktäckande växter och markbeläggningar*. Stockholm: Prisma
- Robinson, Nick (2004). *The planting design handbook* . 2. ed. Aldershot: Ashgate
- Splendor plant(2016). Växtkatalog. Jonstorp
- Säve plantskola(2015). Växtkatalog. Säve
- Wiklund, Signild (1984). *Textila material: historik, teknik, egenskaper, användning*. Stockholm: LT

Elektroniska källor

- HDK design – grundnivå (2016)<http://www.hdk.gu.se/sv/utbildningar/design/design-grundniva> hämtat 2016-03-17
- HDK design – grundnivå, examensutställningar (2015)<http://www.hdk.gu.se/sv/studenter/examens-utställningar/2015/design/design-grundniva>. hämtat 2016-05-16
- HDK historia (1014)<http://www.hdk.gu.se/sv/om-hdk/historia> hämtat 2016-04-27
- HDK keramikkonst – grundnivå (2015)<http://www.hdk.gu.se/sv/utbildningar/konsthanterverk/keramikkonst-grundniva> hämtat 2016-04-27
- HDK keramikkonst – grundnivå, examensutställningar(2015) <http://www.hdk.gu.se/sv/studenter/examens-utställningar/2015/konsthanterverk/keramikkonst-grundniva> hämtat 2016-05-16
- HDK idag (2014)<http://www.hdk.gu.se/sv/om-hdk/hdk-idag> hämtat 2016-04-27

HDK textilkonst – grundnivå (2015) <http://www.hdk.gu.se/sv/utbildningar/konsthantverk/textilkonst-grundniva> hämtat 2016-03-17

HDK textilkonst - grundnivå, examensutställningar (2015) <http://www.hdk.gu.se/sv/studenter/examens-utställningar/2015/konsthantverk/textilkonst-grundniva> hämtat 2016-05-16